

ENGELLİ HAKLARI
ULUSAL EYLEM PLANI
2023-2025

ENGELLİ HAKLARI ULUSAL EYLEM PLANI 2023-2025

2030 ENGELSİZ VİZYON

**Engelli bireylerin,
eşit vatandaşlar olarak
potansiyellerini
gerçekleştirebildikleri
içermeci bir toplum
inşa etmek...**

Giriş

Engellilik; ekonomik ve sosyal statüsü ne olursa olsun toplumun tüm kesimlerini etkileyen bir olgudur. Tarihsel süreç içerisinde hem toplumların hem de engelli bireylerin engelliliği algılama biçimlerinde değişimler yaşanmıştır. Günümüzde engelliliği bir kader ve trajedi olarak gören anlayış zayıflamış ve **engelliliği insan çeşitliliğinin bir parçası olarak gören**, engellilerin engelli olmalarından dolayı maruz kaldıkları durumları insan hakkı ihlali olarak değerlendiren anlayış güçlenmeye başlamıştır. Bu kapsamda engelli bireyler, kendileri yerine başkaları tarafından karar verilen, korunmaya ve yardıma muhtaç bireyler olarak değil; **kendi yaşamları üzerinde yetki ve karar sahibi bireyler olarak** yaşamlarını sürdürmeyi talep etmektedir. Bu talepler ile birlikte engelliliğin bir **insan hakları meselesi** olduğu küresel olarak kabul edilen bir yaklaşım haline gelmiştir.

Bu yaklaşımla birlikte engellilik konusu **insan hakları, ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik, fırsat eşitliği, bağımsızlık, özerklik, katılım, farklılıklara saygı kavramları** ile anlamlandırılmaya başlamıştır. Ülkemizin de tarafı olduğu **Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS)** de bu ilkelerin üzerine inşa edilen ve küresel düzeyde güçlü bir irade ile kabul edilmiş yasal bağlayıcılığı olan ilk temel belgedir. Sözleşme, engelli bireylerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını temin ve teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Sözleşme; ulusal politika, planlama ve uygulamalara hak temelli ve kalkınma odaklı bir anlayışla ışık tutan bir yol haritasıdır. Yoksulluğu sona erdirmek, dünyamızı korumak ve 2030 yılına kadar tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak amacıyla

küresel düzeyde kabul edilen **2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi** de ‘kimseyi geride bırakmama’ vaadi ile engellilik kapsayıcı politikaların ülkeler tarafından hayata geçirilmesi açısından yol gösterici niteliktedir.

Sözleşme, ülkemizin politika ve uygulamaları açısından engellilik konusunun uluslararası dayanağını oluştururken; **Anayasa ve engellilik alanında çerçeve kanun** niteliğinde olan **Engelliler Hakkında Kanun** ise ulusal dayanağını oluşturmaktadır. 2005 yılında yayımlanan Engelliler Hakkında Kanun’la birlikte ülkemizde 1.500 maddelik engelliler hukuku oluşmuştur. Bu çerçevede “engelli bireylerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle

eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması” ulusal politikamız olarak benimsenmiştir.

Politika oluşturma ve hizmet sunumu ülkemizde genel idare ile birlikte yerel yönetimlerin görev ve sorumluluğunda yürütülmektedir. **Engellilik konusunun çapraz kesen bir alan olması** nedeniyle de bu politika ve hizmetler her bir vatandaş gibi engelli vatandaşları da kapsamaktadır. Bununla birlikte, nüfusumuzun yaklaşık %7’sini oluşturan engelli bireyler ve ailelerinin

yaşam koşullarının iyileştirilmesini sağlayacak politika ve hizmetlerin geliştirilmesine ilişkin çalışmalar topyekûn devam ettirilmektedir. Bu kapsamda tüm hak alanlarındaki politika ve programların oluşturulması ve hizmetlerin sunumunda **engellilik kapsayıcı ve hak temelli yaklaşımın ortak bir payda** ile benimsenerek ülkemizde engelli bireylerin haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda **yasal, kurumsal ve uygulamaya yönelik** yapılması gerekenler **güçlü bir iş birliği, koordinasyon** ve en önemlisi **katılımcı** bir anlayışla gerçekleştirilmektedir.

Arka Plan

Ülkemizde son yıllarda yaşanan gelişmeleri daha da ileri taşımak üzere engellilik alanındaki ulusal vizyonumuzu ve yol haritamızı ortaya koyan **2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, 3 Aralık 2021 Dünya Engelliler Günü’nde** Cumhurbaşkanımız Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından ilan edilmiştir.

‘Engelli bireylerin eşit vatandaşlar olarak potansiyellerini gerçekleştirebildikleri içermeci bir toplum inşa etmek’ vizyonunu ortaya koyan “2030 Engelsiz Vizyon”, ülkemizin **engellilik konusundaki topyekûn yaklaşımını** yansıtarak tüm politika, program ve hizmetlerde engellilik konusunun hak temelli ve içermeci bir anlayışla ele alınmasını amaçlamaktadır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi’nin uygulama aracı olan **Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı** ise Engelsiz Vizyon Belgesi’ndeki 8 politika alanında ortaya koyulan hedeflere ulaşmak için **2023-2025** yıllarında alınacak tedbirleri içermektedir.

“2030 Engelsiz Vizyon Belgesi”; kamu kurum ve kuruluşları, engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve bu alanda çalışmalar yürüten akademisyenlerin katkı ve katılımlarıyla **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda;**

- Engellilik alanında faaliyet gösteren STK’lar ile yapılan toplantı sonuç raporları,
- 2013-2016 yılları arasında engelli hakları göstergeleri oluşturmayı amaçlayan proje kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile gerçekleştirilen çalıştay serisinde oluşturulan göstergeler,
- EHİS ülke raporunun hazırlık sürecinde sorumlu ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının iş birliği ile yapılan izleme çalışmaları,
- EHİS Ulusal Ek Raporlama sürecinde gerçekleştirilen 33 odak çalışma toplantısı sonucunda hazırlanan Raporlar,
- EHİS raporlama süreci sonucunda ulusal raporumuza dair Engelli Hakları Komitesi’nin Sonuç Gözlemleri,
- Söz konusu Sonuç Gözlemleri’nin değerlendirildiği Kamu İstişare Toplantısı sonucunda hazırlanan Rapor, doğrultusunda oluşturulmuştur.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde "İçermeci ve Erişilebilir Toplum", "Hakların Korunması ve Adalet", "Sağlık ve İyilik Hali", "Kapsayıcı Eğitim", "Ekonomik Güvence", "Bağımsız Yaşam", "Afet ve İnsani Bakımdan Acil Durumlar" ve "Uygulama ve İzleme" olarak **8 politika alanı** üzerine inşa edilen **8 amaç, 33 hedef ve 107 eylem alanı** belirlenmiştir. 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nin **eylem planları ile** hayata geçirilmesi planlanmıştır.

Bu kapsamda 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nin **2023-2025** yılları arasındaki uygulama aracı olan ilk Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın oluşturulabilmesi amacıyla sorumlu ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile başta engellilik alanında faaliyet gösterenler olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla;

- İstihdam,
- Veri ve İstatistik,
- Sportif, Turistik ve Kültürel Faaliyetlere Katılım,
- Sağlık ve İyilik Hali,
- Erişilebilirlik: Yapılı Çevre,
- Erişilebilirlik: Bilgiye Erişim,
- Erişilebilirlik: Ulaşım,
- Kapsayıcı Eğitim,
- Hak Temelli Yaklaşımın Yaygınlaştırılması,

- Bağımsız Yaşam,
- Siyasal Yaşama Katılım,
- Hakların Korunması ve Adalet ile
- Karar Mekanizmalarına Katılım

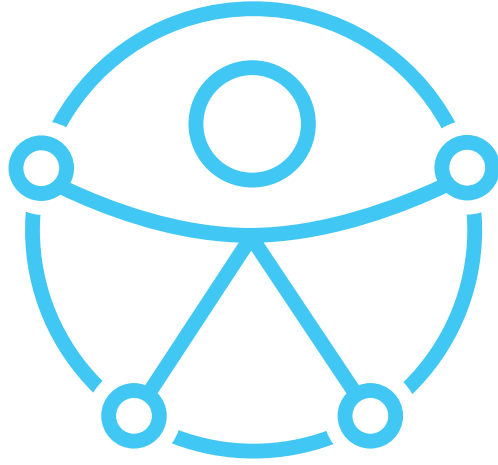
başlıklarında 13 geniş katılımlı çalıştay gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayların raporları ve kamu kurum ve kuruluşları ile engelli bireyleri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda **Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı** oluşturulmuştur.

Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde de öngörüldüğü üzere; **güçlü koordinasyon, çok taraflı iş birliği** ve engelli bireyleri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının **katılımı** ile engelliliği **anaakımlaştıran** ve engelli bireylerin engellilikten kaynaklı ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran faaliyetleri içermektedir.

Engelli bireylerin haklarının gerçekleştirildiği; kapsayıcı, eşitlikçi, sürdürülebilir ve daha iyi bir Türkiye için...

İÇERMECİ ve ERİŞİLEBİLİR TOPLUM

*İçermeci ve erişilebilir toplum,
her bireyin toplumsal yaşamın tüm alanlarına katılmasına
ve bunlara erişmesine imkân sağlayarak
kimseyi arkada bırakmayan toplumdur.*

AMAÇ

Engelli bireylerin yaşamın her alanına dâhil olduğu erişilebilir bir toplum inşa etmek

İçermeci ve erişilebilir toplum, her bireyin toplumsal yaşamın tüm alanlarına katılmasına ve bunlara erişmesine imkân sağlayarak hiç kimseyi arkada bırakmayan toplumdur. Engelli bireyler söz konusu olduğunda ise içermeci toplum; engelli bireylerin ayrımcılığa maruz kalmadan diğer bireylerle birlikte ve bağımsız bir şekilde toplumsal yaşamda yer alabildikleri, tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanabildikleri erişilebilir bir topluma işaret eder. Toplumsal tutum ve davranışların hak temelli yaklaşım doğrultusunda dönüştürülmesi, sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve spor faaliyetlerine katılımın güçlendirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojileri dâhil erişilebilirliğin sağlanması içermeci ve erişilebilir toplum olmanın ön koşullarıdır. Vizyonumuzun hayata geçmesi için hak temelli yaklaşımla toplumsal tutum ve davranışların dönüştürülmesi öncelikli hedeflerden biri olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşım engelliliği bireysel bir patoloji olarak gören bakış açısını değiştirmeyi hedefleyerek insan çeşitliliğinin bir parçası

olarak tanır. Engelli bireylerin hukukun öznesi aktif bireyler olarak haklarını kullanabilmelerinin toplumsal olarak kabulü ve potansiyellerini ortaya çıkarabilmeleri önündeki engellerin ortadan kaldırılması, bu yaklaşımın yaygınlaştırılmasına yönelik farkındalık çalışmaları ile mümkündür. Bu sayede engelli bireylerin hakları toplumun vicdanına bırakılmadan insan hakları hukuku temelinde güçlendirilmiş olacaktır.

İçermeci ve erişilebilir bir toplum olmanın temel gereklerinden biri de engelli bireylerin hem kendileri hem de toplumun yararı için yaratıcı, sanatsal, entelektüel ve sportif potansiyellerini geliştirme ve kullanma fırsatına sahip olmalarının sağlanmasıdır. Engelli bireylerin ayrımcılığa maruz kalmadan toplumun diğer bireyleriyle birlikte ve eşit şekilde sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve spor faaliyetlerine katılımlarını sağlamak amacıyla bu etkinlikler ulusal ve yerel düzeyde engelli bireyler için yaygın, ulaşılabilir ve sürdürülebilir olmalıdır. Bu alanda oluşturulacak politikaların ve

sunulacak hizmetlerin engellilik kapsayıcı, ayrımcılıktan uzak ve erişilebilir bir şekilde planlanması, oluşturulması ve uygulanması temel ilke olmalıdır. Bununla birlikte engelli bireylerin engel durumlarından kaynaklı olarak söz konusu faaliyetlere katılımı için gereksinim duyabilecekleri düzenlemelere ilişkin destekleyici tedbirler de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bakış açısıyla gerekli kurumsal ve idari alt yapının oluşturulması, kaynak sağlanması, bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılması, erişilebilir tesis ve altyapının kurulması büyük önem taşımaktadır. Engelli bireyler açısından içermeci ve erişilebilir bir toplum olmanın en temel gereklerinden biri de hem bir ilke hem de bir hak alanı olarak erişilebilirliktir. İçermeci ve erişilebilir toplum için konutlar da dâhil binaların, açık alanların ve kamu hizmetlerinin, bilgi iletişim teknolojileri ve hizmetlerinin erişilebilir olarak tasarlanması, uygulanması ve sunulması gerekmektedir. Engelli bireylerin bağımsız ve güvenli bir şekilde hareketlilik sağlayabilmesi, istediği her yere ve hizmete ulaşabilmesi, bunları kullanabilmesi için yapıları çevre, ulaşım sistemleri ve hizmetleri dâhil tüm kentsel hizmetlerde ve bilgi iletişim teknolojileri ve hizmetlerinde yönlendirici ve bilgilendirici tedbirlerin alınması temel

önceliktir. Her türlü uygulamanın erişilebilir olması ise erişilebilirlik standartlarına uygunluk ile mümkündür. Erişilebilirliğin sağlanmasında standartların ve mevzuatın varlığı bir ön koşul olmakla birlikte uygulama için yeterli değildir. Ülkelerin mevcut imar ve şehircilik alt yapı koşullarının yanı sıra erişilebilirlik konusundaki farkındalık düzeyi ve bilgi eksikliği, erişilebilirliğin hayata geçirilmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla erişilebilirliğin hayata geçirilmesi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yavaş işleyen bir süreçtir. Bu sürecin hızlanması için uygulamaların standartlara uygun düzeye taşınmasını sağlayacak farkındalık ve bilgi düzeyinin artırılması ve etkili denetim sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile engellilik alanında hak temelli yaklaşımın yaygınlaştırılması; engelli bireylerin sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve spor faaliyetlerine katılımlarının güçlendirilmesi; kamu kullanımına açık alanların, ulaşım sistem ve hizmetlerinin, konut hizmetlerinin ve bilgi ve iletişim teknolojileri hizmetlerinin erişilebilirliğinin sağlanması; erişilebilirlik izleme ve denetim mekanizmasının güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Engellilik alanında hak temelli yaklaşımın yaygınlaştırılması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Engelli bireylere yönelik hak temelli bakış açısının yaygınlaştırılmasına ilişkin çalışmalar yapılması.	1.1.1. Engellilik alanında hak temelli bakış açısının yaygınlaştırılmasına yönelik ulusal bir kampanya gerçekleştirilecektir. 1.1.2. Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve öngördüğü yükümlülüklerle ilişkin olarak engelli bireylere hizmet sunan profesyonellere yönelik interaktif bir eğitim materyali oluşturulacaktır. 1.1.3. Kamuda görev yapan profesyonellere yönelik sektörel ve bölgesel bazda Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve öngördüğü yükümlülükleri içeren eğitimler düzenlenecektir. 1.1.4. Engelliliğe dayalı ayrımcılık ve engelli hakları konularında üniversitelerin 'Engelli Koordinasyon Birimleri'nin teknik kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla akademik çalışma yapılacaktır. 1.1.5. Engelliliğe dayalı ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik konusunun ders içeriklerine alınmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır. 1.1.6. Kamu sektöründe üst düzey görevlerde çalışan personele yönelik engellilik, ayrımcılık, makul uyumlaştırma gibi konularda hizmet içi eğitimler vasıtasıyla bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 1.1.7. İşgücü piyasasında engelli bireylerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler konusunda engelli bireylerin ve işverenlerin bilinçlendirilmesi, iş yaşamında engelli bireylere yönelik önyargılarla mücadele edilmesi hususlarında bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 1.1.8. Engelli hakları konusunda bilimsel araştırmaların ve bu alanda çalışmak isteyen araştırmacıların teşvik edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.3. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları 1.1.4. Yükseköğretim Kurulu 1.1.5. Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.6. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları 1.1.7. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.8. TÜBİTAK, Yükseköğretim Kurulu	1.1.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.5. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.6. Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.7. Türkiye Belediyeler Birliği, RTÜK, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.8. Türkiye Belediyeler Birliği, Üniversiteler, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. Gerçekleştirilen Kampanya Sayısı 1.1.2. İnteraktif Eğitim Materyali Sayısı 1.1.3. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.1.4. Akademik Çalışma Sayısı 1.1.5. Toplantı Sayısı 1.1.6. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.1.7. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 1.1.8. Desteklenen Bilimsel Araştırma Sayısı, Desteklenen Araştırmacı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Engelli bireylerin, engelli hakları ve kamu hizmetlerine ilişkin farkındalığını artırmak üzere çalışmalar yapılması.	1.2.1. Engellilik ve engelli hakları konularında farkındalık artırmak üzere erişilebilir biçimlerde materyal hazırlanacaktır. 1.2.2. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerin tanıtılmasını sağlayacak bilgilendirme materyalinin erişilebilir formatlarda oluşturulması sağlanacaktır. 1.2.3. Engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin artırılmasına yönelik bölgesel düzeyde seminerler düzenlenecektir.	1.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.2. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları 1.2.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.2.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. Erişilebilir Materyal Sayısı 1.2.2. Erişilebilir Materyal Sayısı 1.2.3. Seminer Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.3. Tüm ulusal strateji belgeleri ve eylem planlarında engellilik konusunun anaakımlaştırılmasını sağlayıcı çalışmaların yapılması.	1.3.1. Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile engelliliğin anaakımlaştırılması ve hak temelli yaklaşım konularında odak toplantılar yapılacaktır.	1.3.1. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	1.3.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.3.1. Toplantı Sayısı

HEDEF 2

Engelli bireylerin sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve spor faaliyetlerine katılımının güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.1. Sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm ve rekreasyon faaliyetlerine ilişkin bilgi ve hizmet sunumunun erişilebilirliğinin güçlendirilmesi.	2.1.1. Sosyal, kültürel ve rekreasyonel etkinliklerin gerçekleştirildiği mekânların erişilebilirliği ve sunulan hizmetlerin farklı engel gruplarının gereksinimlerine uygun olarak geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi sağlanacaktır. 2.1.2. Engelli bireylerin sosyal, kültürel etkinler ile turizm ve rekreasyon faaliyetlerine erişimi ve bu kapsamda sunulan hizmetlerin farklı engel gruplarının gereksinimlerine uygun olarak geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi sağlanacaktır. 2.1.3. Bilgi ve hizmet sunumuna ilişkin yazılı ve görsel materyal ile yayınların farklı engel grupları için erişilebilir formatlarda ve uygun iletişim biçimlerinde hazırlanması sağlanacaktır.	2.1.1. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.1.2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.1.3. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler	2.1.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.1.1. Toplantı Sayısı, Geliştirilen Hizmet Sayısı 2.1.2. Toplantı Sayısı, Geliştirilen Hizmet Sayısı 2.1.3. Erişilebilir Materyal Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.2. Engelli bireylerin sosyal ve kültürel yaşama katılımının güçlendirilmesi.	2.2.1. Sosyal ve kültürel faaliyetlerin farklı engel gruplarının gereksinimlerine uygun şekilde planlanması ve çeşitlendirilmesi sağlanacaktır. 2.2.2. Engelli bireylere sosyal ve kültürel etkinliklerde uygulanan indirim ve benzeri avantajların genişletilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.2.3. Sosyal ve kültürel etkinliklere katılım konusunda engelli bireylere ve ailelerine yönelik engel gruplarına uygun yönlendirmeler ve destek hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır. 2.2.4. Engelli bireylerin bireysel kapasitelerini geliştirmelerine yönelik yaratıcı, sanatsal, entelektüel eğitim ve gelişim olanaklarından eşit şekilde yararlanması için gerekli tedbirler alınacaktır. 2.2.5. Engelli bireylerin kültürel yaşama katılım hakkı konusunda toplumsal farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 2.2.6. Engelli bireylerin ailelerinin güçlendirilmesine yönelik sosyal, kültürel faaliyetler çeşitlendirilecektir. 2.2.7. Türk İşaret Dili'nin ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.2.8. İşitme engelli bireylerin kamu kurumlarından bilgi alabilmelerini teminen görüntülü işaret dili tercüman desteğinin sağlanması konusunda çalışmalar yapılacaktır.	2.2.1. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.2.2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Belediyeler 2.2.3. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.2.4. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Belediyeler 2.2.5. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Belediyeler 2.2.6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediyeler 2.2.7. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.2.8. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	2.2.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.4. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.5. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.6. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.7. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.8. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.2.1. Toplantı Sayısı 2.2.2. Toplantı Sayısı 2.2.3. Toplantı Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 2.2.4. Toplantı Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 2.2.5. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 2.2.6. Faaliyet Sayısı 2.2.7. Toplantı Sayısı 2.2.8. Görüntülü İşaret Dili Tercüman Desteği Sunan Kamu Kurum ve Kuruluşu Sayısı, Yararlanıcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.3. Engelli bireylerin turizm, seyahat, eğlence ve dinlence faaliyetlerine katılımının güçlendirilmesi.	2.3.1. Turizm, seyahat, eğlence ve dinlence faaliyetlerinin farklı engel gruplarının gereksinimlerine uygun şekilde planlanması ve çeşitlendirilmesi sağlanacaktır. 2.3.2. Engelli bireylere ve ailelerine turizm, seyahat, eğlence ve dinlence etkinliklerine katılım konusunda engel gruplarına uygun yönlendirme ve destek hizmetleri verilecektir. 2.3.3. Turizm ve seyahat olanaklarının engelli bireyler açısından çeşitlendirilmesi konusunda projeler ve iş birliği çalışmaları yürütülecektir. 2.3.4. Engelli bireylerin turizm, seyahat, eğlence ve dinlence hakkı konusunda toplumsal farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	2.3.1. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.3.2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.3.3. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Belediyeler 2.3.4. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler	2.3.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.4. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.3.1. Toplantı Sayısı 2.3.2. Toplantı Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 2.3.3. Toplantı Sayısı, Proje Sayısı 2.3.4. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, çalıştay, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.4. Engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımının teşvik edilmesi ve eşit fırsatlarla katılımlarının sağlanmasına yönelik gerekli altyapı ve idari tedbirlerin alınması.	2.4.1. Engelli bireyler sporu konusunda farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 2.4.2. Engelli bireyler sporu alanında altyapı oluşturma ve sporcu yetiştirmeye yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.4.3. Yerel yönetimlerin engelli bireyler sporunu teşvik etmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.4.4. Engelli bireyler sporu ve eğitici yetiştirme konularında üniversitelerin ilgili bölümleri ile çalışmalar yapılacaktır. 2.4.5. Engelli çocukların erken çocukluk eğitiminden başlayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda engelli bireyler sporu ve/veya içermeci sportif faaliyetlere yönlendirilmeleri konusunda gerekli altyapı çalışmaları yapılacaktır. 2.4.6. Spor etkinliklerinin engellilik içermeci bir şekilde planlanması sağlanacak ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır. 2.4.7. Spor organizasyonlarına engelli bireylerin izleyici ve sporcu olarak katılımına yönelik destek ve teşvikler verilmesine ilişkin çalışmalar yapılacaktır. 2.4.8. Ulusal ve yerel düzeydeki spor organizasyonlarının engelli bireyler için erişilebilir olmasına yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 2.4.9. İçermeci sportif faaliyetlerin güçlendirilmesine yönelik çok taraflı iş birlikleri ile projeler ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 2.4.10. Üniversitelerde “Engelli Bireylerde Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri” yaygınlaştırılacaktır. 2.4.11. Sportif faaliyetlerde görev alacak tüm personelin mesleki eğitim, yükseköğretim gibi hizmet öncesi eğitimlerinde engellilik konusuna yer verilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.4.12. Sportif faaliyetlerde görev alan tüm personelin hizmet içi eğitimler aracılığıyla engellilik konusunda farkındalıkları artırılarak kapasiteleri güçlendirilecektir. 2.4.13. Engelli bireylerin kamu ve özel sektöre ait yüzme havuzu, spor salonu vb. kamuya açık ücretli/ücretsiz spor hizmetlerinden yararlanmasını kısıtlayan mevzuat ve uygulamaların ortadan kaldırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir. 2.4.14. Engelliliği nedeniyle günlük spor ve egzersiz ihtiyacı olan çalışanların bu ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine yönelik önlemler alınacaktır. 2.4.15. Engelli bireylerin sportif faaliyetlere katılımının teşvik edilmesine yönelik sporun olumlu etkileri konusunda eğitimler düzenlenecektir. 2.4.16. Spor araç-gereç ve malzemelerinden engelli sporcuların eşit oranda faydalanmalarına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	2.4.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.4.2. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2.4.3. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Belediyeler 2.4.4. Yükseköğretim Kurulu, Gençlik ve Spor Bakanlığı 2.4.5. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı 2.4.6. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Belediyeler 2.4.7. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2.4.8. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Belediyeler 2.4.9. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2.4.10. Yükseköğretim Kurulu 2.4.11. Yükseköğretim Kurulu, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı 2.4.12. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.4.13. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2.4.14. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.4.15. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2.4.16. Gençlik ve Spor Bakanlığı	2.4.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.5. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.6. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.7. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.8. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.9. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.10. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.11. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.12. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.13. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.14. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.15. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.16. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.4.1. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 2.4.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 2.4.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 2.4.4. Yetiştirilen Eğitici Sayısı 2.4.5. Rapor Sayısı 2.4.6. İyi Uygulama Sayısı, İyi Uygulama Örnekleri Raporu, Yararlanıcı Sayısı 2.4.7. Destek/Teşvik Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 2.4.8. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, broşür vs.) Sayısı 2.4.9. Toplantı Sayısı, Proje Sayısı, Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu broşür vs.) Sayısı 2.4.10. Açılan “Engelli Bireylerde Beden Eğitimi ve Spor Bölümü” Sayısı 2.4.11. Eğitim Alan Personel Sayısı, Engelli Spor Konusunda Verilen Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Engellilik Alanına İlişkin Müfredata Eklenen Konu Sayısı 2.4.12. Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 2.4.13. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Düzenlenen Mevzuat Sayısı, Düzenlenen Uygulama Sayısı 2.4.14. İhtiyaç Analiz Raporu 2.4.15. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 2.4.16. İhtiyaç Analizi Raporu, Yararlanıcı Sayısı,

HEDEF 3

Kamu kullanımına açık alanların erişilebilirliğinin sağlanması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.1. Kamu ihalelerinde erişilebilirlik kriterlerine yer verilmesi.	3.1.1. Kamu ihaleleriyle ilgili mevzuat taraması yapılacaktır. 3.1.2. Mevzuat revizyonuna ilişkin ilgili bakanlıklarla çalışma yapılacaktır. 3.1.3. Kamu ihalelerinde erişilebilirliğin temel kriter olarak yer almasıyla ilgili mevzuat düzenlemesi için bilgilendirme yapılacaktır.	3.1.1. Kamu İhale Kurumu, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler 3.1.2. Kamu İhale Kurumu, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler 3.1.3. Kamu İhale Kurumu, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler	3.1.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.1.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.1.1. Taranan Mevzuat Sayısı 3.1.2. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı 3.1.3. Toplantı Sayısı, Bilgilendirme Materyali Sayısı, Resmi Yazışma Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.2. Erişilebilirliği güçlendirmek üzere gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılması.	3.2.1. Tüm bakanlıkların ilgili kanun ve yönetmelikleri erişilebilirlik açısından taranacaktır. 3.2.2. Mevzuat, erişilebilirlik mevzuatına uygunluk açısından incelenecektir.. 3.2.3. Mevzuat revizyonuna ilişkin ilgili bakanlıklarla çalışma yapılacaktır. 3.2.4. Erişilebilirlik mevzuatına uygunluğu sağlayacak düzenlemeler yayımlanacaktır.	3.2.1. Tüm Bakanlıklar, Türkiye Adalet Akademisi 3.2.2. Tüm Bakanlıklar, Türkiye Adalet Akademisi 3.2.3. Tüm Bakanlıklar, Türkiye Adalet Akademisi 3.2.4. Tüm Bakanlıklar, Türkiye Adalet Akademisi	3.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.2.1. Taranan Mevzuat Sayısı 3.2.2. İncelenen Mevzuat Sayısı 3.2.3. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı 3.2.4. Yayımlanan Mevzuat Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.3. Tasarım ve planlama sürecinde kullanılmak üzere erişilebilirlik standartlarının hazırlanması, mevcut standartların güncellenmesi.	3.3.1. Erişilebilirlik standartları güncel ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanacak ve revizyonu gereken standartların konuları belirlenecektir. 3.3.2. Belirlenen konularda standart hazırlamak ve revizyon için Türk Standardları Enstitüsü ile iş birliğinde çalışma grupları oluşturulacaktır. 3.3.3. İhtiyaç duyulan konularda standardın içeriğinin belirlenmesine yönelik çalıştay düzenlenecektir. 3.3.4. Standartların hazırlıkları tamamlanarak yayımlanacaktır.	3.3.1. Türk Standardları Enstitüsü, Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Meslek odaları 3.3.2. Türk Standardları Enstitüsü, İlgili Kamu Kurumları, Meslek odaları 3.3.3. Türk Standardları Enstitüsü, İlgili Kamu Kurumları, Meslek odaları 3.3.4. Türk Standardları Enstitüsü, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	3.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.3.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.3.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.3.1. Toplantı Sayısı, Hazırlanan Standart Sayısı 3.3.2. Toplantı Sayısı, Çalışma Grubu Sayısı, Çalışma Grupları Toplantı Sayısı 3.3.3. Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 3.3.4. Yayımlanan Standart Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.4. Kamu ve özel sektörde yürütülen her türlü mimari ve kentsel hizmet çalışmalarının erişilebilir bir şekilde hayata geçirilmesi için teknik personelin erişilebilirlik konusunda bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması.	3.4.1. Bakanlıkların ilgili birimleri ile erişilebilirlik konusunda bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilecektir. 3.4.2. Erişilebilirlik konusunda teknik bilgi desteği talep eden belediyeler öncelikli olmak üzere tüm büyükşehir belediyelerinin ilgili personeline erişilebilirlik konusunda teknik bilgilerin aktarılacağı eğitimler verilecektir.	3.4.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tüm Bakanlıklar 3.4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler	3.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.4.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.4.1. Toplantı Sayısı, Bilgilendirme Materyali Sayısı, Resmi Yazışma Sayısı 3.4.2. Teknik Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.5. Erişilebilirlik Değerlendirme Modülü (ER-DEM)'nün geliştirilmesi	3.5.1. Erişilebilirlik Değerlendirme Modülü açık alanlar ve toplu taşıma alt modüllerinin yazılımı hazırlanarak elektronik hale getirilecektir. 3.5.2. ER-DEM web ortamı ara yüzü tamamlanarak rapor oluşturulma aşaması tamamlanacaktır.	3.5.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 3.5.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	3.5.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.5.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.5.1. Geliştirilen Alt Modül Sayısı 3.5.2. ER-DEM Web Ara Ortamı Yüzü, ER-DEM Raporu Sekmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.6. Erişilebilirliğin artırılması için teşvik programlarının geliştirilmesi.	3.6.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenen erişilebilirlik logosu “Erişilebilirlik Belgesi” alanlarca kullanılmaya başlanacaktır. 3.6.2. Erişilebilirlik logosunun tanıtımı ve duyurusu yapılacaktır.	3.6.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 3.6.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	3.6.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.6.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.6.1. Erişilebilirlik Logosu Kullanıcı Sayısı 3.6.2. Erişilebilirlik Logosunun Tanıtım Toplantısı

HEDEF 4

Erişilebilir konut hizmetlerinin geliştirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.1. Binaların tasarım ve yapım aşamasında erişilebilirlik kriterlerinin gerçekleştirilmesi.	4.1.1. TOKİ ile iş birliği sağlanarak “uyarlanabilir” konut tasarımı ve yapım aşamalarındaki sorunlar tespit edilerek bu sorunların giderilmesine ilişkin iş birliği çalışmaları yapılacaktır. 4.1.2. Belediyelerin imar ve şehircilik birimlerine erişilebilir konut uygulamalarıyla ilgili eğitim ve teknik bilgi desteği yapılacaktır.	4.1.1. TOKİ, Belediyeler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 4.1.2. TOKİ, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	4.1.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.1.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 4.1.2. Teknik Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.2. Engel durumuna göre konut içi uyarlamaların yapılmasına yönelik model geliştirilmesi.	4.2.1. Sonradan engelli olan veya engelli çocuğu doğan ihtiyaç sahibi ailelerin konutlarında gerekli fiziksel düzenlemelerin yapılmasına yönelik bir belediye ile pilot çalışma yürütülecektir. 4.2.2. Konut içi erişilebilirlik düzenlemelerinin yapılmasına yönelik bir model geliştirilecektir.	4.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler 4.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler	4.2.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.2.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.2.1. Toplantı Sayısı, Pilot Uygulama Sayısı 4.2.2. Toplantı Sayısı, Erişilebilir Konut Modeli
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.3. Uygun maliyetli erişilebilir konut tahsisi için model geliştirilmesi.	4.3.1. Konutlarda temel tasarım ilkesi olan “uyarlanabilirlik” sağlanacak ve düşük gelirliilere uygun ödeme koşullarıyla konut sunulmasına yönelik gerçekleştirilen projeler ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır.	4.3.1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TOKİ, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği	4.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.3.1. Toplantı Sayısı, Düzenleme Sayısı, Uyarlanan Konut Sayısı, Proje Uygulanan İl Sayısı

HEDEF 5

Ulaşım hizmetlerinin ve sistemlerinin erişilebilir hale getirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.1. Kamu ve özel ulaşım hizmetlerinin ve sistemlerinin erişilebilirliğinin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması.	5.1.1. Toplu taşıma araçlarının üretim aşamasında erişilebilirliklerinin sağlanması üzerine mevzuat düzenlemesi yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 5.1.2. Toplu taşıma araçlarının erişilebilir olarak üretimi için gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 5.1.3. Tüm ulaşım modlarının erişilebilir olması ve birbiri ile entegrasyonu için ilgili kurumlarca planlama yapılmasına yönelik kılavuz hazırlanacaktır. 5.1.4. Belediyelerin şehir içi ulaşımalarında farklı engel grupları için dijital uygulamaları hayata geçirmek üzere mevzuat düzenlemesi yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 5.1.5. Mevcut şehir içi toplu taşıma araçlarının erişilebilirliğinin sağlanması konusunda belediyelere eğitim verilecektir. 5.1.6. Engelli öğrencilerin erişilebilir servis araçlarından faydalanmasını sağlamak üzere ücretsiz taşıma kapsamının genişletilmesine yönelik çalışma yapılacaktır.	5.1.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Otomotiv Sanayi Derneği 5.1.2. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Otomotiv Sanayi Derneği 5.1.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı 5.1.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği 5.1.5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği 5.1.6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı	5.1.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.1.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.1.3. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.1.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.1.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.1.6. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.1.1. Toplantı Sayısı, Düzenlenen Mevzuat Sayısı 5.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Tedbir Sayısı 5.1.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Erişilebilir Ulaşım Kılavuzu 5.1.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Düzenlenen Mevzuat Sayısı 5.1.5. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 5.1.6. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı

HEDEF 6

Bilgi ve iletişim teknolojileri ile elektronik hizmet sistemlerinin erişilebilirliğinin artırılması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
6.1. Kamu kurumlarının web sayfalarının erişilebilir hale getirilmesi.	6.1.1. Kamu kurumlarının web erişilebilirliğini sağlamalarına yönelik genelge yayımlanacaktır. 6.1.2. Web Erişilebilirlik – A seviyesi İzleme ve Denetleme Formu hazırlanacaktır. 6.1.3. Web Erişilebilirlik- A seviyesi İzleme ve Denetleme Formu yayımlanacaktır. 6.1.4. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait kurumsal sosyal medya hesapları üzerinden yapılan bilgilendirmelerin erişilebilir formatlarda sunulması sağlanacaktır.	6.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 6.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 6.1.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 6.1.4. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	6.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.1.4. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.1.1. Genelge 6.1.2. Web Erişilebilirlik – A seviyesi İzleme ve Denetleme Formu’nun Hazırlanması 6.1.3. Web Erişilebilirlik – A seviyesi İzleme ve Denetleme Formu’nun Yayımlanması 6.1.4. Erişilebilir Bilgilendirme Sayısı
6.2. e-Devlet hizmetlerinin erişilebilirliğinin güçlendirilmesi.	6.2.1. e-Devlet üzerinden kurumların sayfalarına yönlendirme yapılarak sunulan hizmetlerin erişilebilirlik düzeyi tespit edilecektir. 6.2.2. e-Devlet üzerinden kurumların sayfalarına yönlendirme yapılarak sunulan hizmetlerin erişilebilirliğinin sağlanmasına yönelik kurumlarla iş birliği yapılacaktır.	6.2.1. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 6.2.2. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	6.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.2.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.2.1. Erişilebilirlik Düzeyi Tespit Edilen Hizmet Sayısı 6.2.2. Toplantı Sayısı, Erişilebilirliği Sağlanan Hizmet Sayısı
6.3. Medya sektörü tarafından sunulan hizmetlerin erişilebilirliğinin güçlendirilmesi.	6.3.1. Medyada sunulan hizmetlerin farklı engel grupları için erişilebilirlik durumunun belirlenmesine yönelik STK’ların katılımı çalıştay düzenlenecektir. 6.3.2. Belirlenen eksikliklerin giderilmesine yönelik yapılması gerekenlere ilişkin yol haritası belirlenecektir.	6.3.1. RTÜK 6.3.2. RTÜK	6.3.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.3.2. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.3.1. Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 6.3.2. Öneri Raporu

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
6.4. Basılı ve dijital yayınların erişilebilir versiyonlarının sunumunun yaygınlaştırılması.	6.4.1. Basılı ve dijital yayınların farklı engel grupları açısından erişilebilirliğini sağlayacak ihtiyaçların belirlenmesine yönelik STK'ların katılımı ile çalıştay düzenlenecektir.	6.4.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	6.4.1. Türkiye Belediyeler Birliği, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.4.1. Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Erişilebilir Sürümleri Hazırlanan Yayın Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
6.5. Bankacılık hizmetlerinin erişilebilirliğinin yaygınlaştırılması.	6.5.1. Bankacılık hizmetlerinin erişilebilirliğinin sağlanmasına yönelik mevzuatın uygulanma düzeyi belirlenecektir. 6.5.2. Bankacılık hizmetlerinin farklı engel grupları açısından erişilebilirlik durumunun belirlenmesine yönelik STK'ların katılımı ile çalıştay düzenlenecektir. 6.5.3. Bankalarla, bankacılık hizmetlerinin erişilebilirliğinin arttırılmasına yönelik iş birliğinde uygulamalar yapılması sağlanacaktır.	6.5.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu 6.5.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu 6.5.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	6.5.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.5.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.5.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.5.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 6.5.2. Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 6.5.3. Toplantı Sayısı, Erişilebilir Banka Hizmet/Faaliyetlerinin Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
6.6. Acil durum çağrı hizmetlerinin erişilebilirliğinin güçlendirilmesi.	6.6.1. Polis İmdat, Jandarma, İtfaiye hatlarının işitme engelli bireyler tarafından kullanımına yönelik görüntülü işaret dili tercüman desteği sağlanacaktır. 6.6.2. Acil durum çağrı hizmetlerinde farklı engel grupları için erişilebilirlik ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik çalışma yapılacaktır.	6.6.1. İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği 6.6.2. İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği	6.6.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.6.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.6.1. Yararlanıcı Sayısı 6.6.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı

HEDEF 7

Erişilebilirlik izleme ve denetiminin güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
7.1. İzleme ve denetleme faaliyetlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi.	7.1.1. Erişilebilirlik izleme ve denetleme formlarının elektronik olarak doldurulmasına yönelik yazılım hazırlanacaktır. 7.1.2. Web ortamı ara yüzü tamamlanacaktır. 7.1.3. Pilot çalışma yapılacaktır. 7.1.4. Yazılımla ilgili komisyonlara eğitim verilecek ve yazılım kullanıma açılacaktır.	7.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 7.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 7.1.3. Valilikler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 7.1.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	7.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 7.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 7.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 7.1.4. Valilikler, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	7.1.1. Yazılım Programı 7.1.2. Web Ortamı Ara Yüzü 7.1.3. Pilot Uygulama 7.1.4. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı, Kullanıcı Sayısı
7.2. İzleme ve denetleme komisyonlarının mali açıdan güçlendirilmesi.	7.2.1. İzleme ve denetleme komisyon üyelerine ödeme yapılmasına yönelik mevzuat düzenlemesi teklifi hazırlanacaktır. 7.2.2. İzleme ve denetleme komisyon üyelerine ödeme yapılmasına yönelik mevzuat yayımlanacaktır.	7.2.1. Hazine ve Maliye Bakanlığı 7.2.2. Hazine ve Maliye Bakanlığı	7.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 7.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	7.2.1. Mevzuat Düzenlemesi Teklifi 7.2.2. Yayımlanan Mevzuat
7.3. İdari para cezalarının etkin uygulanması.	7.3.1. İzleme ve denetleme komisyonlarının denetimleri sonucu mevzuat kapsamında idari para cezaları uygulanacaktır.	7.3.1. Valilikler	7.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	7.3.1. Uygulanan İdari Para Cezası Sayısındaki Artış

HAKLARIN KORUNMASI ve ADALET

*Engelli bireylerin haklarının
korunması, geliştirilmesi ve adaletin tesis edilmesi;
engellileri öncelikle hukuk öznesi bireyler olarak
tanımakla başlar.*

AMAÇ

Engelliliğe dayalı ayrımcılıkla mücadele ederek eşitliği tesis etmek

Engelli bireyler insanlık ailesinin birer üyesi olarak onur ve değer bakımından tüm insanlarla eşit ve aynı hak ve özgürlüklere sahiptir. Ancak insanlık tarihi, çeşitli önyargı ve kalıp yargılara bağlı olarak engelli bireylerin, haklara erişim ve hakları kullanma konusunda diğer bireylerle eşit koşullara sahip olmadığını ve ayrımcılığa uğradığını ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım nedeniyle engelli bireyler genel anlamda yardıma muhtaç, karar verme yetisi bulunmayan, edilgen bireyler olarak değerlendirilmiş ve ayrımcılık, toplumsal dışlama hatta sömürü, şiddet ve istismar gibi kötü muamelelere maruz kalmışlardır.

Oysa hak temelli yaklaşım, insanın hiçbir niteliğini dışlamadan salt insan olma niteliği ile sahip olduğu hakları hiçbir engelle karşılaşmaksızın gerçekleştirmesini öngörmektedir. Bu doğrultuda engelli bireylerin haklarının toplumun vicdanına bırakılmadan yasalarla güvence altına alınması, ayrımcılıkla mücadele politikaları ve fırsat eşitliğini sağlayan tedbirler ile korunarak güçlendirilmesi, içermeci ve erişilebilir toplum olma yolunda atılacak en önemli adımlar olacaktır. Bu noktada engelli bireylerin

haklarının korunması, geliştirilmesi ve adaletin tesis edilmesi; engelli bireylerin öncelikle hukuk öznesi bireyler olarak tanınmalarını, herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşmadan haklarını gerçekleştirebilmelerini, kendi haklarını koruyabilmeleri ve savunabilmeleri için adalet hizmetlerinin erişilebilirliğinin sağlanmasını ve siyasal yaşamın tüm süreçlerinde bağımsız bir şekilde yer alabilmelerini kapsamalıdır. Zihin ve ruh sağlığı alanında sorun yaşayan kişiler dâhil olmak üzere engelli bireylerin kendileri ile ilgili konularda karar verebilmeleri ve içinde yaşadıkları toplumu şekillendiren karar mekanizmalarında yer almaları engelli bireylerin haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından elzemdir.

Bu doğrultuda engelli bireylerin yasa önünde eşit tanınmasına yönelik var olan kısıtlama veya sınırlandırmaların kaldırılarak karar vermelerini kolaylaştırıcı desteklerin sunulması gerekmektedir. Bunun sağlanması, bireyi insan ve vatandaş yapan tüm hakları -siyasal yaşama katılımın bir parçası olan oy kullanma hakkından, bağımsız ve etkili bir şekilde adalet

hizmetlerinden yararlanma, sağlık hakkı kapsamında ele alınabilecek olan tedaviyi seçme hakkı ya da sömürü, şiddet ve istismardan masun olma hakkına kadar- istisnasız olarak gerçekleştirebilmeyi mümkün kılar.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile engelli bireylerin insan haklarından ayrımcılığa uğramaksızın yararlanabilmeleri;

bireysel özerkliklerine, bağımsızlıklarına, farklılıklarına ve kararlarına saygı duyulması; yasa önünde eşit tanınmaları; herhangi bir engele maruz kalmadan adalete erişimleri; hizmetlerin özellikle engelli kadın ve çocuklar göz önünde bulundurularak geliştirilmesi ve sunulması ile tüm engelli bireylerin sömürü, şiddet ve istismardan korunmalarına yönelik tedbirlerin alınması ve desteklerin sunulması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

ENGELLİ HAKLARI ULUSAL EYLEM PLANI 2023 - 2025

ENGELLİ HAKLARI ULUSAL EYLEM PLANI 2023 - 2025

HEDEF 1

Engelli bireylerin ayrımcılığa karşı yasal olarak korunması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Ulusal mevzuatın gözden geçirilerek engelliliğe dayalı ayrımcılık içeren hükümlerin ayıklanmasına yönelik revizyon çalışmasının yapılması.	1.1.1. Mevzuatın engelliliğe dayalı ayrımcılık ve eşitlik temelinde gözden geçirilerek engelli bireylere yönelik ayrımcılık içeren mevzuat hükümlerinin tespit edilmesi ve yeniden düzenlenmesini sağlamak üzere bir çalışma grubu kurularak mevzuat revizyon çalışması yapılacaktır. 1.1.2. Engelliliğe dayalı ayrımcılığa yönelik yaptırımların güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar yapılacaktır. 1.1.3. Engelliliğe dayalı ayrımcılıkta nefret saikinin etkilerini ortaya koymak üzere TCK/m.122 üzerinden uygulanan cezai yaptırımlar değerlendirilerek nefret ve ayrımcılık suçu ile suçun tipikliğine uygun olan/olmayan engelli ayrımcılığı vakaları araştırılacaktır. 1.1.4. UYAP sistemi içerisinde hâlihazırdaki engellilik “bölümünün/butonunun” ‘doldurulması zorunlu alan’ haline getirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.1.5. Engelli bireylerin hâkimlik ve savcılık gibi bazı mesleklere girişini engelleyen veya zorlaştıran ayrımcı mevzuat hükümlerinin değiştirilmesi ve idari engellerin kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu 1.1.2. Adalet Bakanlığı 1.1.3. Adalet Bakanlığı 1.1.4. Adalet Bakanlığı 1.1.5. Adalet Bakanlığı	1.1.1. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. Taranan Mevzuat Sayısı, Çalışma Grubu’nun Oluşturulması, Önerilen Mevzuat Değişikliği Sayısı 1.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.1.3. İncelenen Vaka Sayısı 1.1.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.1.5. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Düzenlenen Mevzuat Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Herhangi bir hakkın ihlali iddiası durumunda hukuki ehliyeteye sahip olup olmadığına bakılmaksızın şikâyet mekanizmaları ve prosedürlerinin engelli bireyler açısından erişilebilir hale getirilmesine ilişkin gerekli yasal ve idari tedbirlerin alınması.	1.2.1. Engelli bireylerin şikâyet mekanizmaları ve prosedürlerini kullanırken yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri engelli bireylerin katılımı ile gerçekleştirilecek bir çalıştay ile tespit edilecek ve raporlanacaktır.	1.2.1. Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	1.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.3. Engelli bireylerin haklarını kullanırken ihtiyaç duydukları makul uyumlaştırmaların sağlanmasına yönelik yasal ve idari tedbirlerin alınması.	1.3.1. Makul düzenleme tedbirlerine ilişkin ülke örnekleri incelenerek öneri taslağı hazırlanacaktır. 1.3.2. Örnek makul düzenleme uygulamalarına dair çalışmalar (çalıştay, araştırma, inceleme) gerçekleştirilerek raporlama yapılacaktır. 1.3.3. Makul uyumlaştırma/düzenlemenin reddinin engelliliğe dayalı ayrımcılık suçu kapsamında değerlendirilmesini ve engelliliğe dayalı ayrımcılık suçuna karşı zarar tazminatı vb. telafi edici önlemlerin alınmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 1.3.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 1.3.3. Adalet Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	1.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.3.1. İncelenen Ülke Örneği Sayısı, Öneri Taslağı 1.3.2. Çalıştay/Araştırma/İnceleme Sayısı, Rapor Sayısı 1.3.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı

HEDEF 2

Engelli bireylerin yasa önünde eşit tanınmasına yönelik bir sistemin oluşturulması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.1. Engelli bireylerin hukuki ehliyetini tanıyan ve destekleyen mevzuat revizyonuna yönelik çalışmaların yapılması.	2.1.1. Engelli bireylerin hukuki ehliyetini tanıyan ve destekleyen yasal tedbirlere ilişkin mevcut durum analizi yapılacak ve iyi uygulama örneklerini içeren bir rapor hazırlanacaktır.	2.1.1. Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	2.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.1.1. İncelenen Uygulama Sayısı, Sonuç Raporu
2.2. Engelliliğin farklı biçimlerini gözeterek destekli karar verme uygulaması için model geliştirme çalışmalarının yapılması.	2.2.1. Farklı engel durumlarını gözeterek destekli karar verme uygulamasına yönelik iyi uygulama örnekleri incelenerek politika önerisi hazırlanmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır.	2.2.1. Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.2.1. İncelenen Uygulama Sayısı, Sonuç Raporu

HEDEF 3

Adalet hizmetlerinin engelli bireyler açısından içermeci bir anlayışla güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.1. Engelli bireylerin adalete erişimi konusunda farkındalık çalışmalarının yapılması.	3.1.1. Engelli bireylerin adalete erişimleri konusunda bütün paydaşların katılımlarıyla mevcut durum, sorun ve önerilerin değerlendirileceği bir çalıştay gerçekleştirilecektir. 3.1.2. Hâkim ve savcılar başta olmak üzere adalet hizmetleri personelinin mesleki eğitim, hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi eğitimlerinde engellilik ve engelli hakları konusuna yer verilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.1.3. Başvuru mekanizmaları ve hak ihlalleri konusunda engelli bireylere yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	3.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı 3.1.2. Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi 3.1.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı	3.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.1.1. Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 3.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 3.1.3. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, çalıştay, kısa film, sosyal medya içeriği, broşür vs.) Sayısı
3.2. Adalet sistemi içerisindeki tesislerin erişilebilirliğinin artırılması.	3.2.1. Kolluk binaları dâhil olmak üzere adalet mekanizması içerisindeki bütün mekânların erişilebilirlik düzeyinin tespitine yönelik çalışma yapılacaktır. 3.2.2. Yapılan tespitler için keşif bedelleri hesaplanacak ve ödenek sağlanacaktır. 3.2.3. Kolluk binaları dâhil olmak üzere adalet mekanizması içerisindeki bütün mekânların erişilebilirlik standartlarına uygun şekilde düzenlemeleri yapılacaktır.	3.2.1. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı 3.2.2. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı 3.2.3. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı	3.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.2.1. Toplantı Sayısı, İncelenen Bina Sayısı 3.2.2. Aktarılan Ödenek Miktarındaki Artış 3.2.3. Gerçekleştirilen Erişilebilirlik Düzenlemesi Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.3. Engelli bireylerin adli süreçlerde haklarını kullanırken yaşlarına ve engel durumlarına uygun uyumlaştırmaların sağlanmasına yönelik yasal ve idari tedbirlerin alınması.	3.3.1. Mevzuat, mahkeme kararları vb. metinler dâhil adli hizmetlere ilişkin bilgi ve belgelerin engel durumlarına uygun iletişim biçim ve araçlarıyla sunulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.3.2. Adli süreçlerde engelli bireyler açısından engel durumu, çoklu engellilik, yaş ve cinsiyet gibi değişkenlere bağlı ortaya çıkan özel ihtiyaçları gözetilen tedbirler alınmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.3.3. İnfaz koşullarında fiziksel erişilebilirlik ve bilgiye erişim olanaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.3.4. Engelli bireylerin yargı sürecinin her aşamasına etki altında kalmadan, tam, etkili ve doğrudan katılabilmeleri için mevcut alt yapının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	3.3.1. Adalet Bakanlığı 3.3.2. Adalet Bakanlığı 3.3.3. Adalet Bakanlığı 3.3.4. Adalet Bakanlığı	3.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.3.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.3.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.3.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 3.3.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 3.3.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 3.3.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.4. Adli yardım süreci ve imkânlarının engelli bireyler açısından güçlendirilmesi.	3.4.1. Engelli bireylerin adli yardım olanakları ve hukuki danışmanlık hizmetlerinden etkili bir şekilde yararlandığı iyi uygulama örnekleri araştırılacak ve raporlanacaktır. 3.4.2. Adli yardım olanakları ve hukuki danışmanlık hizmetleri konusunda engelli bireylerin talep ve önerilerinin alınmasına ilişkin bir toplantı gerçekleştirilecektir. 3.4.3. Mevzuat revizyon çalışması yapılacaktır.	3.4.1. Adalet Bakanlığı 3.4.2. Adalet Bakanlığı 3.4.3. Adalet Bakanlığı	3.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.4.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.4.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.4.1. İncelenen Uygulama Sayısı, Sonuç Raporu 3.4.2. Toplantının Gerçekleştirilmesi, Sonuç Raporu 3.4.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Önerilen Mevzuat Değişikliği Sayısı

HEDEF 4

Engelli bireylerin siyasal yaşama katılımının güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.1. Siyasal yaşama katılımın önündeki yasal ve idari engellerin kaldırılmasına yönelik çalışmaların yapılması.	4.1.1. Engelli bireylerin siyasal yaşama katılım hakkına ilişkin farkındalık sağlayıcı erişilebilir formatlarda materyal hazırlanacaktır. 4.1.2. Engelli bireylerin siyasal yaşama katılımının önündeki engelleri tespit etmek için kamu kurumlarının ve engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile bir çalıştay yapılacaktır. 4.1.3. Engelli bireylerin siyasal yaşama bağımsız katılımının önündeki yasal engellerin kaldırılmasına yönelik mevzuat taraması yapılarak mevzuat revizyon önerisi hazırlanacaktır.	4.1.1. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.1.2. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.1.3. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	4.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.1.1. Erişilebilir Materyal Sayısı 4.1.2. Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 4.1.3. Taranan Mevzuat Sayısı, Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Önerilen Mevzuat Değişikliği Sayısı
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.2. Engelli bireylerin seçim süreçlerine bağımsız bir şekilde katılabilmelerinin sağlanmasına ilişkin çalışmaların yapılması	4.2.1. Oy verme prosedürleri, tesisleri ve seçim materyallerinin engelli bireyler açısından erişilebilirliğine ilişkin boşluk analizi yapılması amacıyla kamu kurumlarının ve engellilik alanında çalışma yürüten engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile bir çalıştay yapılacaktır. 4.2.2. Çalıştay sonucunda; oy verme prosedürleri, tesisleri ve seçim materyallerinin erişilebilir hale getirilmesine yönelik bir rapor ve öneri taslağı oluşturulacaktır. 4.2.3. Engelli bireylerin seçim süreçlerine bağımsız ve etkin erişimine yönelik iyi uygulama örneklerinin tespiti konusunda araştırma ve raporlama çalışması yapılacaktır. 4.2.4. Seçim süreçlerinde siyasi partiler tarafından hazırlanan yayınların erişilebilir olmasına yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir. 4.2.5. Seçim süreçlerinde siyasi partiler tarafından hazırlanan materyal ve yayınların erişilebilir formatlarda hazırlanmasına yönelik mevzuat gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesine yönelik öneri hazırlanacaktır.	4.2.1. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.2.2. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.2.3. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.2.4. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.2.5. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	4.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.2.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.2.1. Çalıştay Sayısı 4.2.2. Boşluk Analizi Raporu, Taslak Öneri Belgesi 4.2.3. İncelenen Uygulama Sayısı, Rapor Sayısı 4.2.4. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 4.2.5. Toplantı Sayısı, Önerilen Mevzuat Değişikliği Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.3. Seçilme hakkının engelli bireyler açısından güçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması.	4.3.1. Engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve sorumlu tarafların katılımı ile engelli bireylerin seçilme hakkı konusunda yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerinin değerlendirileceği bir çalıştay yapılacaktır. 4.3.2. Çalıştay sonucunda engelli bireyler açısından seçilme hakkının gerçekleştirilmesine yönelik bir rapor ve öneri taslağı oluşturulacaktır. 4.3.3. Engelli bireylerin seçilme hakkına yönelik iyi uygulama örneklerine ilişkin araştırma ve raporlama çalışması yapılacaktır.	4.3.1. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.3.2. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.3.3. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	4.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.3.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.3.1. Çalıştay Sayısı 4.3.2. Sonuç Raporu, Taslak Öneri Belgesi 4.3.3. İncelenen Uygulama Sayısı, Rapor Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.4. Seçim süreçlerinde medya organları tarafından sunulan yayınların erişilebilirliğini güçlendirmeye yönelik çalışmaların yapılması.	4.4.1. Seçim süreçlerinde medya organları tarafından sunulan yayınların erişilebilirliğini sağlamaya yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir. 4.4.2. Seçim süreçlerinde medya organları tarafından sunulan yayınların erişilebilir olmasını sağlamaya yönelik mevzuat revizyonu önerisi hazırlanacaktır.	4.4.1. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 4.4.2. Yüksek Seçim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	4.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.4.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.4.1. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 4.4.2. Toplantı Sayısı, Önerilen Mevzuat Değişikliği Sayısı

HEDEF 5

Engelli bireylerin sömürü, şiddet, işkence, aşağılayıcı muamele ve ceza gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelerden korunması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.1. Engelli bireylere yönelik şiddet, istismar ve kötü muamele ile mücadele konusunda katılımcı ve bütüncül bir anlayışla çalışmaların yapılması.	5.1.1. Engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve sorumlu tarafların katılımı ile engelli bireylere yönelik şiddet, istismar ve kötü muamele ile mücadele konusunda yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerinin değerlendirileceği bir çalıştay düzenlenecektir. 5.1.2. Çalıştay sonuçlarına göre odak toplantılar yapılarak bir rehber oluşturulacaktır.	5.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 5.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	5.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.1.1. Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 5.1.2. Odak Toplantı Sayısı, Engelli Bireylere Yönelik Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele ile Mücadele Rehberi
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.2. Engelli bireylere yönelik şiddet, istismar ve kötü muamele ile mücadeleye ilişkin toplumun tüm kesimlerine yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması.	5.2.1. Engelli bireylere yönelik erişilebilir biçimlerde bilgilendirme materyali hazırlanacaktır. 5.2.2. Engelli bireylere hizmet sunan profesyonellere yönelik eğitimler düzenlenecektir. 5.2.3. Toplumsal farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	5.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 5.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 5.2.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	5.2.1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu,. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.2.2. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu,. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.2.3. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu,. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.2.1. Erişilebilir Materyal Sayısı 5.2.2. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 5.2.3. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.3. Mağdurların korunmasına yönelik tedbirler ve rehabilitasyon programlarının güçlendirilmesi.	5.3.1. Akademisyenler tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda görevli personele yönelik verilecek hizmet içi eğitim programı hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 5.3.2. Hazırlanan içerik kapsamında hizmet içi eğitimlerin akademisyenler tarafından verilmesi sağlanacaktır.	5.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 5.3.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	5.3.1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu,. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.3.2. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu,. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.3.1. Toplantı Sayısı, Hizmet İçi Eğitim Programı 5.3.2. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.4. Ayırt etme gücü olmayan engelli faillere yönelik rehabilitasyon programının geliştirilmesi	5.4.1. Ayırt etme gücü olmayan engelli faillere yönelik rehabilitasyon faaliyetleri yürütülecek, birden fazla fail durumuna düşen engelli bireyler için izleme sistemi oluşturulmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir.	5.4.1. Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı	5.4.1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.4.1. Toplantı Sayısı, Yararlanıcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.5. Kadınlara yönelik ihmal, istismar, sömürü ve şiddetle mücadeleyle ilişkin program ve hizmetlerin engelli kadınlar açısından içermeci bir anlayışla güçlendirilmesi.	5.5.1. Kadınlara yönelik ihmal, istismar, sömürü ve şiddetle mücadeleye yönelik bilgilendirme, yönlendirme hizmetleri ile bu hizmetlere ilişkin materyal erişilebilir biçimlerde sunulacaktır. 5.5.2. Kadın konukevlerinin erişilebilirliği güçlendirilecektir.	5.5.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı 5.5.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	5.5.1. TİHEK, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.5.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.5.1. Erişilebilir Hizmet Sayısı, Erişilebilir Materyal Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 5.5.2. Erişilebilir Kadın Konukevi Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.6. İşkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezadan korunmaya ilişkin yasal ve idari tedbirlerin engelliliği gözetecek şekilde güçlendirilmesi.	5.6.1. İşkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezadan korunmaya ilişkin yasal ve idari tedbirlerin engelliliği gözetecek şekilde güçlendirilmesine yönelik odak toplantı yapılacaktır.	5.6.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	5.6.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.6.1. Odak Toplantısı Sayısı, Rapor Sayısı

HEDEF 6

Engelli bireylerin karar mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
6.1. Engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması.	6.1.1. Engelli bireylerin karar mekanizmalarına katılımını güçlendirmek üzere engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına yönelik kapasite geliştirme eğitimleri düzenlenecektir. 6.1.2. Engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları arası iş birliğini güçlendirecek projeler desteklenecektir. 6.1.3. Engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülecek projeler çeşitli hibelerle desteklenecektir.	6.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 6.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Merkezi Finans ve İhale Birimi, Kalkınma Ajansları 6.1.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Merkezi Finans ve İhale Birimi, Kalkınma Ajansları	6.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.1.1. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 6.1.2. Desteklenen Proje Sayısı 6.1.3. Desteklenen Proje Sayısı
6.2. Engelli bireylerin politika oluşturma ve uygulama süreçlerine ilişkin karar mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi.	6.2.1. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu bünyesinde öncelikle büyükşehir olan illerde pilot uygulama olarak Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme İl Kurulları oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 6.2.2. Sivil toplum kuruluşlarının sektörel bazda görüş ve önerilerini kamu otoriteleriyle düzenli aralıklarla paylaşabilecekleri Kamu-STK Toplantıları düzenlenecektir.	6.2.1. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu Üyesi Kurum ve Kuruluşlar 6.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	6.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 6.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	6.2.1. İl Kurulu Sayısı 6.2.2. Toplantı Sayısı

SAĞLIK ve İYİLİK HALİ

*Engelli bireylerin herkesle birlikte
kaliteli, uygun maliyetli, zamanında ve erişilebilir
sağlık hizmetlerinden yararlanması esastır.*

AMAÇ

Engelli bireylerin yaşamları boyunca en üst sağlık ve iyilik haline sahip olabilmelerini sağlamak

Sağlık; kişinin fiziksel, ruhsal ve sosyal yönlerden tam iyilik halidir. Engelli bireyler de dâhil her insan, yaşamı boyunca mümkün olan en yüksek seviyede fiziksel ve ruhsal sağlık standartlarından yararlanarak sağlık ve iyilik halinde olma hakkına sahiptir. Engelli bireyler açısından toplumsal içermenin sağlanmasında kritik önem taşıyan haklardan biri olan sağlık hakkı; kaliteli, uygun maliyetli, zamanında ve erişilebilir sağlık hizmetlerine erişimi içermektedir. Bu hak aynı zamanda sağlık hizmetlerinin ücretsiz ve engelli bireyler açısından erişilebilir biçimlerde alınan aydınlatılmış onam temelinde sağlanmasını da kapsamaktadır.

Temel olarak engelli bireylerin genel sağlık hizmetlerinden herkesle birlikte ve erişilebilir şekilde yararlanması esastır. Bu durum, genel sağlık hizmetleri kapsamında muayene ekipmanının erişilebilir olması ya da işaret dili desteği sağlanması gibi çeşitli tedbirlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Bunun yanı sıra; engelliliğin doğası gereği içinde barındırdığı çeşitlilik nedeniyle, engelli bireyler kimi zaman kendi özgün koşullarının gerektirdiği bazı

durumlarda özelleştirilmiş sağlık hizmetlerine de ihtiyaç duyabilmektedir. Önlenebilir ikincil engellilikler ya da ek hastalıklarla karşılaşma riskleri de dâhil sağlık açısından daha riskli durumda olan engelli bireylere yönelik kapsamlı bir tedavinin sunulması ve takibinin sağlanması gerekmektedir. Bu noktada sağlık alanındaki politika ve hizmetlerde engelliliğin anaakımlaştırılması asli yaklaşım olarak benimsenmelidir. Bununla birlikte engel durumları açısından gereksinim duyulan destekleyici tedbirler de mutlaka alınmalıdır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile bütüncül ve etkili önleme ve erken müdahale hizmetlerinin geliştirilmesi; engelli bireyler açısından kapsayıcı, karşılanabilir ve erişilebilir sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve alternatif terapi yöntemlerini de kapsayan rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması hedefleri aracılığıyla engelli bireylerin yaşamları boyunca en üst sağlık ve iyilik haline sahip olabilmeleri amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Bütüncül bir yaklaşımla etkili önleme ve erken müdahale hizmetlerinin geliştirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Doğuştan veya sonradan oluşabilecek engellilik riski taşıyan alanlarda koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılması.	1.1.1. Planlı gebelik ve gebelik takibinin önemi konusunda topluma yönelik kamu spotları ve bilgilendirme materyali ile farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 1.1.2. Genetik açıdan engelli bebek sahibi olma konusunda riskli olan grupların bilinirliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.1.3. Akraba evliliğinin riskleri konusunda farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır. 1.1.4. Bebek bakımı, emzirme sağlığı, bebek ve çocuk takibi sisteminin önemi konularında halkın bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir. 1.1.5. Yeni doğan tarama programlarının kapsamı genişletilerek ülke genelinde yaygınlaşmasını sağlayacak programlar oluşturulacaktır. 1.1.6. Doğuştan engelin tanınmasından hemen sonra, engelli bebeğin ailesine yönelik sağlık ve rehabilitasyon alanında bilgilendirme, danışmanlık, rehberlik, psiko-sosyal destek ve yönlendirme hizmetlerini içeren bir mekanizmanın kurulmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir. 1.1.7. Engelliliğe yol açabilecek önlenemez kazalar (ev kazası, iş kazaları, trafik kazaları) konusunda bilgilendirme amaçlı kamu spotları hazırlanacaktır. 1.1.8. İş sağlığı ve meslek hastalıkları ile bu hastalıkların önlenmesi konusunda özellikle riskli iş kollarında farkındalık ve duyarlılığı arttıracak projelerin hazırlanarak uygulanması sağlanacaktır.	1.1.1. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.2. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.3. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.4. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.5. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.6. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.7. Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1.1.8. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.6. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.7. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.8. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 1.1.2. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 1.1.3. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 1.1.4. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 1.1.5. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.1.6. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.1.7. Kamu Spotu Sayısı 1.1.8. Proje Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Erken tanı programlarının yaygınlaştırılması ve erken müdahale programlarının oluşturulması.	1.2.1. Bebek ve çocukların zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin takibinin sağlanması için aile hekimliği içine izlem protokolleri yerleştirilecektir. 1.2.2. Zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinde sorun olduğu tespit edilen çocukların ileri tetkik ve tedavilerinin sağlanması, eğitim, psikolojik rehabilitasyon ve sosyal destek hizmetlerinden yararlanmaları için kurumlar arası erken çocukluk dönemi tanı, takip, izleme ve yönlendirme programının oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 1.2.3. Bağışıklama ve tarama programları genişletilerek ülke genelinde yaygınlığının artmasını sağlayacak programlar geliştirilecektir. 1.2.4. Dünya Sağlık Örgütü tarafından önerilen bulaşıcı, kronik, genetik hastalıkların taranması ve kontrolü için ülke genelinde yaygın ve etkin programların oluşturulmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir. 1.2.5. Engelli bireylerin ikincil sağlık sorunları ve ek engellerin oluşmaması için sağlık koşullarının iyileştirilmesi amacı ile engelli bireylere yönelik rehabilitasyon, spor, eğlence, dinlence, sanat vb. etkinliklerin oluşturulmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir. 1.2.6. Çocuklarda engelliliğin değerlendirilmesinde kullanılan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirme Yönetmeliği ve Ek-2 sayılı Özel Gereksinim Alanları Kılavuzu hakkında sağlık profesyonellerine eğitim verilecektir.	1.2.1. Sağlık Bakanlığı 1.2.2. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği 1.2.3. Sağlık Bakanlığı 1.2.4. Sağlık Bakanlığı 1.2.5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı 1.2.6. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.6. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. İzlem Protokolü 1.2.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Aile Temelli Ulusal Erken Müdahale Eylem Programı'nın Oluşturulması 1.2.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Bağışıklama ve Tarama Programları Sayısındaki Artış, Yararlanıcı Sayısı 1.2.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.2.5. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Etkinlik Sayısı 1.2.6. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

HEDEF 2

Engelli bireyler açısından kapsayıcı, karşılanabilir ve erişilebilir sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.1. Engelli bireylerin cinsel ve üreme sağlığı dahil sağlık hakkı ile mahremiyet hakkını kapsayan hasta hakları konusunda engelli bireylerin ve sağlık profesyonellerinin farkındalığının artırılması.	2.1.1. Farklı engel durumlarına (görme, işitme, zihinsel, ortopedik, ruhsal-duygusal vb.) sahip bireylerin özellikleri ve yaş grupları dikkate alınarak mahremiyet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında programlar hazırlanması ve uygulanması sağlanacaktır. 2.1.2. Engelli bireylerin cinsel ve üreme sağlığı dâhil sağlık hakkı ile mahremiyet hakkı konularında her kademedeki sağlık personeline yönelik eğitimler gerçekleştirilecektir. 2.1.3. Sağlık kuruluşlarının hasta hakları, bilgilendirme ve danışma birimlerinde çalışan kişilere yönelik engellilik ve engelli bireylerle iletişim konusunda hizmet içi eğitim programları düzenlenecektir.	2.1.1. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.1.2. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.1.3. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.1.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Program Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 2.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 2.1.3. Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.2. Sağlık kuruluşlarının (hastaneler, aile hekimlikleri, diş sağlığı merkezleri, ruh sağlığı merkezleri gibi) ve sağlık hizmetlerinin engelli bireylerin fiziksel erişim, uygun araç-gereç, donanım, erişilebilir bilgi ve iletişim gibi ihtiyaçlarını karşılayacak hale getirilmesi.	2.2.1. Hastaneler, aile hekimlikleri, diş sağlığı merkezleri, ruh sağlığı merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, fizik tedavi klinikleri ve hastaneleri vb. kuruluşların erişilebilirlik düzeyinin güçlendirilmesine dair çalışmalar yapılacaktır. 2.2.2. Sağlık kuruluşlarında hizmete erişim, tedavi hakkında bilgilendirilme konularında engel grupları dikkate alınarak (görme, işitme ortopedik, zihinsel, ruhsal vb.) standartlar geliştirilecektir. 2.2.3. Engel grupları (görme, işitme, zihinsel, ortopedik, ruhsal-duygusal vb.) ve engelli bireylerin özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sağlığı geliştirme programlarına modüller eklenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.2.4. Engelli bireylere yönelik evde sağlık ve evde bakım uygulamalarının niceliğini, niteliğini ve erişilebilirliğini arttıracak ülke genelinde uygulanabilir sağlık programları oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.2.5. Engelli bireylerin sağlık hizmetlerinden etkin biçimde yararlanmaları için engel durumlarına uygun muayene ve tetkik ekipmanlarının sağlanması yönünde çalışmalar yapılacaktır. 2.2.6. Sağlık hizmetleri konusunda hastalara yönelik hazırlanan tüm materyal (bilgilendirme formları, onam formları, yönergeler, broşür vb.) engel grupları (görme, işitme, zihinsel, ortopedik, ruhsal-duygusal vb.) dikkate alınarak erişilebilir biçimlerde (Braille, kolay okunur materyal, sesli betimleme, işaret dili vb.) sunulacaktır. 2.2.7. Ağız ve diş sağlığı merkezlerinde engel gruplarının ihtiyaçları göz önünde bulundurularak düzenlemeler yapılacaktır. 2.2.8. İşitme engelli bireyler için sağlık hizmeti sunumunda (randevu alınması, acil sağlık hizmetine erişim, muayene, tetkik, tedavi vb.) işaret dili tercümanı desteğinin artırılması sağlanacaktır.	2.2.1. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler 2.2.2. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türk Standardları Enstitüsü 2.2.3. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler 2.2.4. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 2.2.5. Sağlık Bakanlığı, Üniversite Hastaneleri 2.2.6. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler 2.2.7. Sağlık Bakanlığı , Üniversite Hastaneleri 2.2.8. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.6. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.7. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.8. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.2.1. Toplantı Sayısı 2.2.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Rehber 2.2.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 2.2.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 2.2.5. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 2.2.6. Toplantı Sayısı, Erişilebilir Materyal Sayısı 2.2.7. Toplantı Sayısı, Düzenleme Yapılan Merkez Sayısı 2.2.8. Yararlanıcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.3. Engelli bireylerin engel durumuna bağlı olarak gereksinim duyduğu ilaç, tıbbi malzeme ve cihazlara erişimlerinin kolaylaştırılması ve desteklenmesi.	2.3.1. Sağlık Uygulama Tebliği kapsamında sağlanan araç, gereç, tıbbi malzeme, sarf malzemesi, ortez, protez, tekerlekli ve akülü sandalye gibi malzemelerin çeşitliliğinin, niceliğinin ve niteliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.3.2. Engelli bireylerin spor yapma, eğlence ve dinlence zamanlarında kullanabilecekleri, ikincil sağlık sorunlarının oluşmasını engelleyen ileri teknoloji ürünlerin, Sağlık Uygulama Tebliği kapsamına alınmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2.3.3. Engelli bireylerin bağımsızlığını sağlayacak teknoloji ürünlerinin geliştirilmesi için üniversiteler bünyesinde araştırma fonlarının oluşturulması amacıyla çalışmalar yapılacaktır.	2.3.1. Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.3.2. Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.3.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, TÜBİTAK	2.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.3. Üniversiteler, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.3.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 2.3.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 2.3.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı

HEDEF 3

Çeşitlendirilmiş terapi yöntemlerini de kapsayan rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.1. Farklı terapi yöntemlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması.	3.1.1. Rehabilitasyon alanında hizmet veren fizyoterapist, ergoterapist, iş uğraşı terapisti, odyolog, konuşma terapisti, engelli bireylere yönelik spor eğitmenliği, müzik terapisti, hidroterapist vb. meslek ve alanlarda insan kaynaklarının nitelik ve niceliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	3.1.1. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Yükseköğretim Kurulu	3.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.1.1. Toplantı Sayısı, Personel Sayısındaki Artış, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı
3.2. Farklı terapi yöntemlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılması	3.2.1. Engelli bireyler için kullanılan etkinliği bilimsel olarak kanıtlanan farklı terapi yöntemlerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır. 3.2.2. Engelli bireylerin rehabilitasyonları sürecinde sanatsal faaliyetlerin kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	3.2.1. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu 3.2.2. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu	3.2.1. Üniversiteler, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.2. Üniversiteler, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.2.1. Toplantı Sayısı, Uygulanan Terapi Yöntem Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 3.2.2. Toplantı Sayısı, Yararlanıcı Sayısı

KAPSAYICI EĞİTİM

“Kapsayıcı eğitimde,
öğrencinin eğitim ortamına değil,
eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlaması amaçtır.”

AMAÇ

Farklılıkları gören ve çeşitliliği destekleyen kapsayıcı eğitimi her seviyede güçlendirmek

Engelli bireyler dâhil tüm bireyler için bir insan hakkı olan eğitim; insan potansiyelinin, saygınlık ve öz değer duygusunun gelişimi, özgürlüklere ve çeşitliliğe saygının güçlendirilmesi açılarından temel bir işleve sahiptir. Bu çerçevede eğitim sistemi, eşitlik temelinde engelli bireylerin ayrımcılığa uğramaksızın onur ve değer duygusunu güçlendirmeyi hedeflemelidir. Bu hedef doğrultusunda; eğitim sisteminin engelli bireylerin gereksinimini karşılayan özel tedbirlerin alındığı; kişilik, yetenek, yaratıcılık, zihinsel ve fiziksel beceri ve potansiyellerinin en üst derecede gelişiminin desteklendiği kapsayıcı nitelikte ve hayat boyu öğrenim imkânı sağlayan bir yapıda olması gerekmektedir. Eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engelli bireylerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim alması sağlanmalıdır.

Bu yaklaşımın benimsenmesi engelli bireylerin toplumsal yaşamdan dışlanmasının önüne geçilmesi ve engelli olan/olmayan çocukların birbirlerinin farklılıklarına saygı göstererek bir arada yaşama anlayışlarının da geliştirilmesi açısından önemlidir. Çocukların bireysel farklılıklara ve gereksinimlere sahip oldukları, ancak bu

durumun onların bir arada eğitim görmesinin önünde bir engel olmadığı düşüncesinden yola çıkarak, tüm eğitim ortamlarında engelli bireyler dâhil tüm bireylerin gereksinimlerine cevap verecek biçimde gerekli fiziksel program ve eğitim öğretim yöntemleri ile makul uyumlaştırmalar dâhil ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu noktada, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlaması temel yaklaşım olmalıdır. Engelli çocukların erken eğitim döneminden itibaren eğitim hakkının gerçekleşmesi için ebeveynlerinin bilgilendirilmesi, yönlendirilmesi ve bu konuda ailelere uygun desteğin sağlanması gerekmektedir. Engelli bireyin eğitim hakkına erişimi ve eğitimle toplumsal yaşama tam katılımı ancak engelli bireyin ve ailesinin bilgilendirilmesi, karar alma süreçlerine etkin olarak katılması ve her açıdan desteklenmesi ile mümkündür.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile engelli bireylerin kişiliği, yetenekleri ve yaratıcılığının yanı sıra zihinsel ve fiziksel yeteneklerinin de değerlendirilerek yaşadıkları topluma tam ve etkin katılımlarının sağlandığı kapsayıcı eğitimin her seviyede güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Birlikte yaşama kültürünü destekleyerek özel gereksinimi olan çocukların akranlarıyla birlikte eğitimin her kademesine katılımının sağlanması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Erken çocukluk eğitimi dâhil eğitimin her tür ve kademesinde görev alan tüm personelin nitelik ve nicelik açısından güçlendirilmesi.	1.1.1. 0-6 yaş grubuna hizmet veren resmi ve özel kurumlarda görevli eğitim/ meslek ve bakım personeline yönelik; çocuk bakımı, çocuk gelişimi ve sağlığı, beslenme, sosyal destek ve yardım, engelli hakları, kapsayıcı eğitim, engelli bireylerle iletişim vb. konularında hizmet içi eğitimler düzenlenecektir. 1.1.2. 0-6 yaş engelli çocuğu olan ailelere yönelik; çocuk bakımı, çocuk gelişimi ve sağlığı, beslenme, sosyal destek ve yardım, engelli hakları, kapsayıcı eğitim, engelli bireylerle iletişim vb. konularında bilgilendirme seminerleri düzenlenecektir. 1.1.3. İlkokul ve ortaöğretimde görev yapan idari personele ve eğitim personeline yönelik; özel eğitimde bilimsel dayanaklı uygulamalar, özel eğitim, kapsayıcı eğitim, engelli hakları, engelli bireylerle iletişim konularında hizmet içi eğitimler düzenlenecektir.	1.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı 1.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı 1.1.3. Milli Eğitim Bakanlığı	1.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.1.2. Seminer Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.1.3. Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Eğitim müfredatının ve materyallerin engelliliğe dayalı ayrımcılık açısından revize edilmesi.	1.2.1. Müfredatın engelliliğe dayalı ayrımcılık açısından değerlendirilmesine ilişkin ölçütler belirlenmesi ve ayrımcılık içeren ifadelerin tespit edilmesi için çalışma grupları kurularak odak grup toplantıları yapılacaktır. 1.2.2. Belirlenen ölçütler doğrultusunda tespit edilen ayrımcı içeriğin müfredattan çıkarılmasına yönelik odak grup toplantıları yapılacaktır. 1.2.3. Milli Eğitim Bakanlığı'nın kurumsal yapısının ve eğitim mevzuatının "kapsayıcı eğitim" yönünden değerlendirilmesine ilişkin odak grup toplantıları yapılacaktır. 1.2.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Yönetmeliğinin Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmeliğin gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.2.5. Farklı engel durumları olan öğrencilerin eğitim-öğretim imkânlarından üst düzeyde yararlanmalarını sağlamak için erişilebilir temel, zorunlu ve zorunlu olmayan eğitim materyalleri ile araçları hazırlanacaktır. 1.2.6. Eğitim alanlarında engelli bireylerin kullanımına özel yapı elemanlarının (asansör, lift, rampa, hissedilebilir yüzey, engelli tuvaletleri vb.) uygunluğu ve uzun vadede bakımları ile ilgili erişilebilirlik izleme ve denetleme faaliyetlerinin güçlendirilmesi sağlanacaktır.	1.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı 1.2.2. Milli Eğitim Bakanlığı 1.2.3. Milli Eğitim Bakanlığı 1.2.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.5. Milli Eğitim Bakanlığı 1.2.6. Milli Eğitim Bakanlığı	1.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.6. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. Odak Toplantı Sayısı, Değerlendirme Yönergesi 1.2.2. Odak Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı 1.2.3. Odak Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı 1.2.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.2.5. Materyal Sayısı 1.2.6. Toplantı Sayısı, Yapılan İzleme ve Denetleme Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.3. Hizmet sağlayıcılar, eğitim profesyonelleri, veliler ve akranlar dâhil toplumun tüm taraflarına yönelik farkındalık ve eğitim çalışmalarının yapılması.	1.3.1. Kapsayıcı eğitimin tüm toplumsal kesimler tarafından kabulünü sağlamaya yönelik kampanya gerçekleştirilecektir. 1.3.2. Kapsayıcı eğitimin tüm toplumsal kesimler tarafından kabulünü sağlamaya yönelik kamu spotu, kısa film ve diğer görsel materyal hazırlanacaktır. 1.3.3. Kapsayıcı eğitimin tüm toplumsal kesimler tarafından kabulünü sağlamaya yönelik hizmet içi eğitimler, bilgilendirme ve farkındalık seminerleri düzenlenecektir. 1.3.4. Engelli öğrencilerin eğitim kurumlarına güvenli ve erişilebilir şekilde ulaşımının sağlanmasına yönelik servis şoförleri ve yardımcı personele eğitimler verilecektir.	1.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.3.2. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.3.3. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.3.4. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.3.1. Kampanyanın Gerçekleştirilmesi 1.3.2. Materyal Sayısı 1.3.3. Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Seminer Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.3.4. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.4. Erken çocukluk eğitiminden başlayarak eğitimin her tür ve kademesinde özel gereksinimi olan bireyleri, akademik ve sosyal açıdan geliştirecek nitelikli ve erişilebilir eğitim ortamlarının sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması.	1.4.1. Eğitim kurumlarındaki destek eğitim odalarının niteliğinin ve niceliğinin artırılmasına ve bu doğrultuda bir standart oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.4.2. Özel gereksinimi olan çocuklara en uygun dil ve iletişim biçim (üslup) ve biçimlerinde (şekil) eğitim verilmesini sağlamak üzere eğitim personelinin kapasitesinin artırılmasına yönelik hizmet içi eğitim verilecektir. 1.4.3. Ücretsiz taşıma uygulamasının resmi okullara devam eden kaynaştırma öğrencilerini kapsayacak şekilde düzenlenmesine yönelik mevzuat çalışması yapılacaktır. 1.4.4. Kreş ve gündüz bakımevlerinden engelli bireylerin kontenjan dâhilinde ücretsiz yararlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.4.5. Eğitim kurumlarındaki özel eğitim sınıflarının niteliğinin ve niceliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.4.1. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.4.2. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.4.3. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.4.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.4.5. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.4.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.4.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.4.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.4.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.4.1. Toplantı Sayısı, Kapasitesi Güçlendirilen Destek Eğitim Odası Sayısı, Personel Sayısındaki Artış, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.4.2. Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.4.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.4.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.4.5. Toplantı Sayısı, Kapasitesi Güçlendirilen Özel Eğitim Sınıfı Sayısı, Personel Sayısındaki Artış, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

HEDEF 2

Özel gereksinimi olan çocuklara yönelik değerlendirme, yönlendirme ve izleme sisteminin güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.1. Özel gereksinim ihtiyacı olan çocukların en erken yaşta eğitime yönlendirilmesine ve aile danışmanlığı sunumuna ilişkin çalışmaların güçlendirilmesi.	2.1.1. Engellilik riski taşıdığı ya da engelli olduğu belirlenen çocukların ailelerine yönelik aile eğitimi ve danışmanlığı hizmetleri yaygınlaştırılacaktır. 2.1.2. Engellilik riski taşıyan ve engelli çocuğu olduğu tespit edilen ailelere yönelik erken eğitim konusunda bilgilendirme ve yönlendirme hizmetinin verilmesi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri'ndeki meslek personeline yönelik eğitimler verilecektir.	2.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler 2.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler	2.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.1.1. Toplantı Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 2.1.2. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı
2.2. Eğitimin her tür ve kademesinde rehberlik hizmetlerinin özel gereksinimi olan çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak ve gelişimini izleyecek şekilde güçlendirilmesi.	2.2.1. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin kademeler arası geçişlerini teşvik etmek üzere; Milli Eğitim Bakanlığı İl Müdürlüklerinde, rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) ve okullarda görevli personele yönelik bilgilendirme, yönlendirme, rehberlik, hazırlık, sınav düzenlemeleri vb. konularında odak grup çalışmaları yapılarak rapor hazırlanacaktır.	2.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Yükseköğretim Kurulu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.2.1. Odak Çalışma Sayısı, Sonuç Raporu

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.3. Eğitimin her tür ve kademesinde özel gereksinimi olan çocuklar açısından ayrıştırılmış veri ve istatistiklerin güçlendirilmesi.	2.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Yönetim Bilgi Sistemi (MEBBİS)’ne yeni sekmeler eklenerek özel eğitime gereksinimi olan bireylere ilişkin tutulan verilerin çeşitlendirilmesi ve kurumlar ile paylaşılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	2.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı	2.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.3.1. Toplantı Sayısı, MEBBİS’e Eklenen Sekme Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.4. Destek eğitim hizmetlerinin özel gereksinim ihtiyacı olan çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde çeşitlendirilerek yaygınlaştırılması.	2.4.1. Milli Eğitim Bakanlığının “kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmen” uygulamasının özel eğitime gereksinimi olan tüm öğrencileri kapsamına yönelik yasal ve idari tedbirler alınmasına ilişkin odak grup çalışmaları yapılacaktır.	2.4.1. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.4.1. Odak Toplantı Sayısı

HEDEF 3

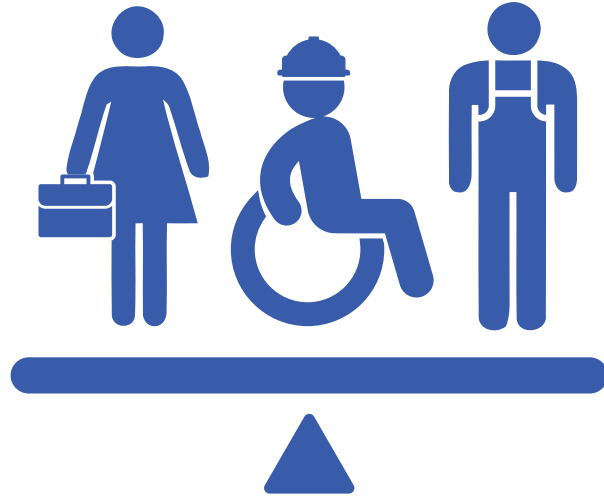
Engelli bireyler için ortaöğretim, mesleki eğitim, yükseköğrenim, istihdam, yaşam boyu öğrenme ortamlarına geçiş tedbirlerinin alınması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.1. Engelli bireylerin işe yerleştirme hizmetlerinin tüm unsurlarından etkin bir şekilde yararlanmaları yönünde tedbirlerin alınması.	3.1.1. İş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinin engelli bireyler için daha etkin kullanımının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	3.1.1. İŞKUR	3.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.1.1. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı, Engelli Bireysel Danışan Sayısı, Engelli Bireysel Görüşme Sayısı
3.2. Özel eğitim gereksinimi olan bireyler için temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, işe ve mesleğe hazırlamak amacıyla düzenlenen yaygın eğitim programlarının güçlendirilmesi.	3.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde hizmet veren yaygın eğitim kurumlarında engelli bireyleri hayata hazırlayıcı eğitimlerin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	3.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı	3.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.2.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Eğitim Programı Sayısı
3.3. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, engelli bireylerin ihtiyaçlarını etkin bir şekilde karşılayacak şekilde güçlendirilmesi.	3.3.1. Okullarda yetkili kişilerin özel gereksinimli öğrencilere periyodik şekilde destek sağlayabilecekleri okul içi bir mekanizma kurulacaktır.	3.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı	3.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.3.1. Yararlanıcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.4. Okul ve meslek seçimlerinde bireylere rehberlik eden rehberlik araştırma merkezlerinin (RAM) engelli bireylere yönelik hizmetlerinin güçlendirilmesi.	3.4.1. Engelli bireylere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini geliştirmek üzere rehberlik araştırma merkezlerinin (RAM) kapasitelerini güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılacaktır.	3.4.1. Milli Eğitim Bakanlığı	3.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.4.1. Toplantı Sayısı, Personel Sayısı, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.5. Örgün ya da yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarında yer alan engelli bireylerin istihdama geçişlerinin desteklenmesine yönelik çalışmaların yapılması.	3.5.1. Mesleki ve teknik eğitimde yer alan engelli bireylerin gerçek iş ortamlarında uygulama yapabilmeleri ve devamında kalıcı istihdamlarını sağlamak üzere İŞKUR ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında iş birliği faaliyetlerinin yapılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	3.5.1. Milli Eğitim Bakanlığı, İŞKUR	3.5.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.5.1. Toplantı Sayısı

EKONOMİK GÜVENCE

*Engelli bireyler için
açık, bütünleştirici ve erişilebilir ortamlarda
istihdam imkânlarının sağlanması,
kimseyi geride bırakmayan kapsayıcı kalkınmanın
asli araçlarından biridir.*

AMAÇ

Engelli bireylerin ekonomik statüsünü güçlendirmek

Tüm bireyler için olduğu gibi engelli bireyler açısından da insan onuruna yaraşır bir hayat sürdürmenin ön koşullarından biri ekonomik güvenceye sahip olmaktır. Ekonomik güvence, meslek edinme ve istihdam olanaklarından yararlanabilmenin yanı sıra; bu hizmetlerden yararlanırken ihtiyaç duyulan desteklere ulaşabilme, bu hakkın kullanımının gecikmesi durumunda ise yeterli yaşam standardına sahip olabilmek için gerekli desteklere erişebilmeyi de kapsamaktadır. Aynı zamanda işsizlikten ve yoksulluktan korunmaya ilişkin tedbirlerden yararlanabilmeyi de içermektedir. Meslek edinme ve çalışma hayatında yer alma, engelli bireyler dâhil tüm bireyler açısından sahip olunan potansiyeli gerçekleştirmenin ve toplumsal bir değer oluşturma temel unsurlarından biridir.

Bu doğrultuda engelli bireylerin mesleki teknik eğitim, yükseköğrenim ve yaygın eğitimin tüm aşamalarından yararlanabilmeleri ve bu süreçlerin devamında da çalışma

hayatında kendilerine yer bulabilmeleri; eşit, üretken ve kendine yeter bireyler olarak topluma katılımlarını sağlayacak; bu da toplumun bir arada yaşama kültürünü güçlendirecektir. Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılabilmeleri diğer bireylerden farklı bazı destekleri ve düzenlemeleri de gerektirmektedir. Engelli bireylerin ihtiyaç duydukları desteklerin sağlanması, iş ortamlarında makul düzenlemelerin yapılması, sosyal yaşamda erişilebilirlik düzenlemelerinin gerçekleştirilmesini kapsayan bütüncül yaklaşım, engelli bireylerin meslek edinme ve istihdamın tüm süreçlerine katılımlarının güçlendirilmesine imkân tanıyacaktır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile meslek edinme ve istihdam hakkı, yeterli yaşam standardı ile birlikte ele alınarak daha geniş bir perspektif ile engelli bireylerin ekonomik statüsünün güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

HEDEF 1

Mesleki yönlendirme ve mesleki eğitim hizmetlerinin erişilebilirliğinin ve yaygınlaştırılmasının sağlanması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Örgün ya da yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarının işgücü piyasasındaki ihtiyaç ve eğilimler gözetilerek geliştirilmesi; programların uygulanması sürecinde engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, sosyal taraflar ve özel sektör ile iş birliği yapılması.	1.1.1. İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının engelli bireylerin mesleki eğitimi ve istihdamı alanında daha etkin görev almasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.1.2. Mesleki eğitime devam eden engelli bireylerin gerçek iş ortamlarında uygulama yapabilmeleri için eğitim kurumu, sosyal taraf ve özel sektör iş birliği sağlanacaktır. 1.1.3. Mesleki ve teknik eğitim programlarının engelli bireyler için uyarlanması çalışmalarına, engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının katılımı sağlanacaktır.	1.1.1. Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1.1.2. Milli Eğitim Bakanlığı 1.1.3. Milli Eğitim Bakanlığı, İŞKUR	1.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.2. İŞKUR, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı, Engellilik Gündemli Toplantı Sayısı 1.1.2. Toplantı Sayısı, İş Birliği Protokolü 1.1.3. Toplantı Sayısı, Katılımcı STK Sayısı
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Engelli bireylerin mesleki yönlendirme, örgün ya da yaygın mesleki ve teknik eğitim ile yaşam boyu öğrenme süreçlerine diğer bireylerle birlikte erişiminin sağlanması için mevzuatın içermeci bir anlayışla revize edilmesi.	1.2.1. İlgili tüm mevzuat gözden geçirilecektir. 1.2.2. Var olan ayrımcı ve kısıtlayıcı hükümler ayrıştırılacaktır.	1.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İŞKUR, Milli Eğitim Bakanlığı 1.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İŞKUR, Milli Eğitim Bakanlığı	1.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. İncelenen Mevzuat Sayısı 1.2.2. Düzenlenen Mevzuat Hüküm Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.3. Engelli bireylerin örgün ya da yaygın mesleki ve teknik eğitime yönlendirilmelerine ve uygun programlara yerleştirilmelerine yönelik rehberlik ve yönlendirme sisteminin içermeci bir anlayışla güçlendirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması.	1.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yürütülen tüm yönlendirme ve danışmanlık hizmetlerinde engelli bireyler için var olan sorunlar tespit edilecektir. 1.3.2. Tespit edilen sorunların giderilmesi amacıyla ilgili tüm tarafların katılımıyla çalıştay yapılacaktır. 1.3.3. Konuya ilişkin pilot bir uygulama yapılacaktır.	1.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı 1.3.2. Milli Eğitim Bakanlığı 1.3.3. Milli Eğitim Bakanlığı	1.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.3.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.3.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.3.3. Pilot Uygulama

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.4. Engelli bireylerin becerileri ile işe uyumlaştırılmasına yönelik yapılan faaliyetlerin yaygınlaştırılması.	1.4.1. İş ve meslek danışmanlarının engellilik ve engelli bireylerle iletişim konusunda farkındalıklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.4.1. İŞKUR	1.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.4.1. Toplantı Sayısı, Bilgilendirme Rehberi, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

HEDEF 2

Engelli bireyler açısından açık, bütünleştirici ve erişilebilir istihdam imkânlarının geliştirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.1. Çalışma ve istihdam hakkına ilişkin mevzuatın; iş ilanları ve başvuru formları dâhil işe alım süreçleri, istihdam edilme koşulları, istihdamın sürekliliği, kariyer gelişimi ile sağlıklı ve güvenli çalışma şartlarını kapsayacak şekilde engelli bireyler açısından kapsayıcı ve erişilebilir bir anlayışla revize edilmesi.	2.1.1. Konunun tarafları ile bir araya gelinerek mevzuat gözden geçirilecek ve varsa engelli bireylerin çalışma ve istihdam hakkını sınırlayan hükümler kaldırılacaktır.	2.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İŞKUR, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.1.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, İncelenen Mevzuat Sayısı, Düzenlenen Mevzuat Hüküm Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.2. İşyerlerinde engelli bireylerin ihtiyaç duyduğu makul uyumlaştırmaların yapılması ve engelli bireylerin destek teknolojilerinden yararlanmasının sağlanması.	2.2.1. İşverenler için makul uyumlaştırma rehberi hazırlanması amacıyla konu ilgili taraflarla ele alınarak rehber oluşturulacak ve basılacaktır. 2.2.2. İşverenlerin, makul uyumlaştırma giderleri için İdari Para Cezaları Fonu'ndan daha etkin bir şekilde yararlanmaları amacıyla var olan koşulların kolaylaştırılması yönünde adımlar atılacaktır.	2.2.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.2.2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.2.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rehber 2.2.2. Toplantı Sayısı, Düzenlenen Mevzuat Hüküm Sayısı, Makul Uyumlaştırma Odaklı Proje Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.3. Çalışma ortamlarının ve işyerlerine ulaşımın erişilebilir olması için gerekli tedbirlerin alınması.	2.3.1. İşyerlerinde çalışma alanlarının erişilebilirliğine yönelik Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Herkes için Engelsiz İşyerleri-İşverenler için Rehberi”nin daha kapsamlı bir şekilde içeriğinin yeniden oluşturulması amacıyla çalışma başlatılacaktır. 2.3.2. İşverenler işyerlerinin erişilebilirliğine yönelik yaptıkları düzenlemeler için teşvik edilecek, İdari Para Cezaları Fonu’nun bu kapsamda kullanımına yönelik çalışma başlatılacaktır.	2.3.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.3.2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.3.1. Toplantı Sayısı, Rehber 2.3.2. Toplantı Sayısı, Düzenlenen Mevzuat Hüküm Sayısı, İşyeri Erişilebilirliği Odaklı Proje Sayısı

HEDEF 3

Engelli bireylerin istihdamının teşvikinde istihdam modellerinin çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.1. Engelli bireylerin istihdam edilmesinde, destekli istihdam modelinin ana yöntemler arasında yerini alması ve yaygınlaştırılması amacıyla tedbirlerin alınması.	3.1.1. Destekli istihdam yönteminin mevzuatta ve uygulamada yer almasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.1.2. Engelli bireylerin ortağı olduğu ve/veya ağırlıklı olarak istihdam edildiği sosyal kooperatiflerin kurulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması desteklenecektir. 3.1.3. Engelli kooperatiflerinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kurumsal kapasite geliştirme eğitimleri düzenlenecektir.	3.1.1. İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 3.1.2. Ticaret Bakanlığı 3.1.3. Ticaret Bakanlığı	3.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.1.2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, KOSGEB, TESK, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.1.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.1.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Mevzuat Önerisi 3.1.2. Kurulan Kooperatif Sayısı 3.1.3. Eğitim Sayısı, Yararlanıcı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.2. Korumalı işyerlerinde istihdam edilen zihinsel ve ruhsal-duygusal engelli bireylerin açık işgücü piyasasına geçişlerini kolaylaştıracak tedbirlerin geliştirilmesi.	3.2.1. Korumalı işyerlerinde istihdam edilen engelli bireylerin açık işgücü piyasasına geçişlerini sağlamak üzere destekli istihdam modelinin aktif bir şekilde kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.2.2. İŞKUR bünyesinde hizmet vermekte olan ve destekli istihdam alanında yetiştirilecek iş ve meslek danışmanlarının korumalı işyerlerinden açık işgücü piyasasına geçişlerde aktif sorumluluk almasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.2.3. Korumalı işyerlerinden açık işgücü piyasasına geçişleri sağlanan engelli bireyler için işverene sağlanan ücret sübvansiyonunun devam etmesine yönelik çalışma başlatılacaktır. 3.2.4. Korumalı işyerlerinde çalışan engelli bireylerin zorunlu istihdam kotasının (%3) dışında tutulması sağlanacaktır.	3.2.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Valilikler 3.2.2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 3.2.3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 3.2.4. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	3.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.2.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, İş Birliği Protokolü, Engellilik Alanındaki İş ve Meslek Danışmalarının Sayısındaki Artış, Engelli Bireysel Danışan Sayısı, Engelli Bireysel Görüşme Sayısı 3.2.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 3.2.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Mevzuat Düzenlemesi 3.2.4. Toplantı Sayısı, Mevzuat Düzenlemesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.3. Engelli bireylerin açık işgücü piyasasında istihdamının güçlendirilmesine yönelik özel sektör projelerinde İdari Para Cezaları Fonu'nun daha etkin kullanımının sağlanması.	3.3.1. İdari Para Cezalarının özel sektör projelerinde etkin kullanımının sağlanmasına yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	3.3.1. İŞKUR	3.3.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.3.1. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, sosyal medya içeriği, broşür vs.) Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.4. İdari Para Cezaları Fonu'nun etkili ve aktif kullanımının teşvik edilmesi konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması.	3.4.1. İdari Para Cezaları Fonu'nun daha nitelikli projelerde kullanımının teşvik edilmesi amacıyla proje hazırlama eğitimleri verilecek, farkındalık seminerleri düzenlenecektir.	3.4.1. İŞKUR	3.4.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.4.1. Toplantı Sayısı, Eğitim Sayısı, Seminar Sayısı, Katılımcı Sayısı

HEDEF 4

Engelli bireylerin girişimciliğinin desteklenmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.1. İdari Para Cezaları Fonu ile engelli bireylerin kendi işlerini kurmalarına yönelik verilen hibe desteğinin yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi.	4.1.1. Farklı hibe destek tutarları belirlenerek sektörel çeşitlendirmeyi teşvik edecek çalışmalar yürütülecektir. 4.1.2. Engelli girişimcilerin proje geliştirme kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik eğitimler verilecektir. 4.1.3. Engelli girişimciliğinin yaygınlaştırılması amacıyla farkındalık etkinlikleri düzenlenecektir.	4.1.1. İŞKUR 4.1.2. KOSGEP 4.1.3. İŞKUR, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	4.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.1.1. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı 4.1.2. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 4.1.3. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, kısa film, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.2. e-Ticaretin yaygınlaştırılması ile yeni iş ve meslek kollarının geliştirilmesi	4.2.1. Sektörel ihtiyaçlar çerçevesinde e-ticaret modülü oluşturularak eğitim verilecek ve girişimcilik eğitimleri arttırılacaktır.	4.2.1. Ticaret Bakanlığı	4.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.2.1. Toplantı Sayısı, e-ticaret Modülü, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.3. Engelli bireylerin KOSGEB Girişimcilik Programı'ndan daha etkin bir şekilde yararlanmalarının desteklenmesi	4.3.1. Engelli bireylerin KOSGEB Girişimcilik Programı kapsamında girişimcilik eğitimlerinden yararlanma oranlarının düşük olma nedenleri araştırılacak ve gerekli tedbirler alınacaktır.	4.3.1. KOSGEB, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	4.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.3.1. Araştırma Raporu, Tavsiye Belgesi

HEDEF 5

*Engelli bireylere gelir desteği,
vergi düzenlemeleri gibi ekonomik
destekler sunulması*

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
5.1. Mevcut destek ve düzenlemelerin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması.	5.1.1. Kamuda çalışan ve servis araçlarını kullanamayan engelli memurlara ulaşım desteği verilecektir. 5.1.2. Kendi işyerini kuran engelli bireylere tanınan vergi indirim ve muafiyetleri arttırılacaktır.	5.1.1. Hazine ve Maliye Bakanlığı 5.1.2. Hazine ve Maliye Bakanlığı	5.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 5.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	5.1.1. Toplantı Sayısı, Mevzuat Düzenlemesi, Yararlanıcı Sayısı 5.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Mevzuat Düzenlemesi

BAĞIMSIZ YAŞAM

*Bağımsız yaşam;
kişilerin kendi kararlarını alabildikleri,
kendi seçimlerini yapabildikleri ve
ihtiyaç duydukları takdirde destek alabildikleri
yaşam biçimidir.*

AMAÇ

Engelli bireylere bağımsız yaşam için bireysel ve sosyal destekler sunmak

İçermeci ve erişilebilir bir toplum olmanın en temel göstergesi engelli bireylerin de herkes gibi ve herkesle birlikte toplum içinde bağımsız ve insan onuruna yaraşır biçimde yaşamlarını sürdürebilmeleridir. Bu yaklaşım; topluma bağımsız bir şekilde katılımı en güç olan ve bakıma ihtiyaç duyan engelli bireyleri de kapsamalı; geliştirilen hizmet modelleri, bağımsız yaşama geçişi destekleyen ve kurum temelli hizmetlerden toplum temelli hizmetlere geçişi hedefleyen bir niteliğe sahip olmalıdır.

Engelli bireylerin insan onuruna yaraşır ve bağımsız bir şekilde toplumsal yaşamda yer alabilmesi, engelli bireylerle birlikte yaşayanları da gözetken ve engelli bireye bakım veren kişilerin güçlendirilmesini hedefleyen tedbirler alınmasını da gerektirmektedir. Koruyucu aile sisteminin engelli çocuklar için güçlendirilmesi de bu tedbirler arasında yer almalıdır. Engelli bireylerin

bağımsız yaşayabilmeleri için yaşamın tüm süreçlerinde ihtiyaç duydukları teknolojik destekler dâhil tüm bireysel destekleri karşılamak üzere kapsayıcı ve sürdürülebilir bir finansman sistemi kurulması da olmazsa olmazdır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile tüm insanların onur ve haklar bakımından eşit doğdukları ve her yaşamın eşit değerde olduğu kabul edilmekte; engelli bireylerin yaşamın her alanında bağımsız bir şekilde var olarak topluma dâhil olabilmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Engelliler ve ailelerine yönelik bağımsız yaşamı destekleyici çeşitlendirilmiş ve yeni nesil bakım hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Engelli bireyin ihtiyaçlarına yönelik yaşamın tüm süreçlerini kapsayan toplum temelli bütünlük bakım hizmet modelinin geliştirilmesi.	1.1.1. Evde sağlık ve sosyal hizmet komisyonlarının illerde etkin bir şekilde faaliyet göstermesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.1.2. Evde sağlık ve sosyal hizmet komisyonlarının ilçelerde kurulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.1.3. Bütünlük bakım hizmet modelinin tüm illeri kapsayacak şekilde ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.1.1. Sağlık Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği 1.1.2. Sağlık Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği 1.1.3. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği	1.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.3. Sosyal Güvenlik Kurumu, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. Toplantı Sayısı, İzleme ve Değerlendirme Raporu Sayısı 1.1.2. Toplantı Sayısı, İş Birliği Protokolü, Komisyon Kurulan İlçe Sayısı 1.1.3. Toplantı Sayısı, İş Birliği Protokolü, İl Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Kurum temelli bakımdan bağımsız yaşama geçişi sağlayacak politika ve sosyal süreçlerin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yapılması.	1.2.1. Engelli bireylerin ailelerinin yanında bakımını sağlayacak yeni nesil bakım modellerinin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.2.2. Aile yanında bakımın mümkün olmadığı durumlarda bakım hizmetlerinin engelli bireylere sosyal çevrelerinde sunulacak şekilde çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.2.3. Bağımsız yaşamı destekleyici modeller ve iyi uygulama örnekleri incelenecektir. 1.2.4. Bağımsız yaşamı destekleme konusunda yerel yönetimlerle iş birliği çalışmaları yapılacaktır. 1.2.5. Hâlihazırda ülkemizde uygulanmakta olan toplum temelli hizmetlere yönelik bir etki analizi yapılacaktır. 1.2.6. Gündüz hizmetleri etkinleştirilecek ve ülke geneline yaygınlaştırılacaktır. 1.2.7. Ev tipi sosyal hizmet modeli yaygınlaştırılacaktır. 1.2.8. Geçici misafir bakım hizmetinin kapasitesi artırılarak bu hizmet yaygınlaştırılacaktır. 1.2.9. Evde bakıma destek hizmetleri çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacaktır. 1.2.10. Engelli çocuğuna evde bakmak durumunda olan çalışan ebeveynler için evde bakıma destek hizmeti güçlendirilerek yaygınlaştırılacaktır. 1.2.11. Ekonomik yoksunluk içerisindeki ailelere evde temizlik, küçük bakım, onarım gibi destek hizmetlerinin sağlanması için belediyelerle iş birliği faaliyetleri yürütülecektir. 1.2.12. Gönüllülük sistemi kapsamında evde bakıma destek hizmetlerinde gönüllülerin etkin şekilde yer almasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Belediyeler 1.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Belediyeler 1.2.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.7. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.8. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.2.9. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 1.2.10. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 1.2.11. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler 1.2.12. Gençlik ve Spor Bakanlığı	1.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.6. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.7. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.8. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.9. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.10. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.11. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.12. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. Toplantı Sayısı, Personel Sayısındaki Artış, Personel Eğitim Sayısı, Katılımcı Personel Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.2.2. Toplantı Sayısı, Personel Sayısındaki Artış, Personel Eğitim Sayısı, Katılımcı Personel Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.2.3. İncelenen Model ve Uygulama Örneği Sayısı, Sonuç Raporu 1.2.4. Toplantı Sayısı, İş Birliği Protokolü 1.2.5. Araştırma, Sonuç Raporu 1.2.6. Gündüz Engelsiz Yaşam Merkezi Sayısındaki Artış, Personel Sayısındaki Artış, Gündüz Hizmet Merkezleri Program Sayısı 1.2.7. Ev Tipi Sosyal Hizmet Merkezleri Sayısındaki Artış, Personel Sayısındaki Artış, 1.2.8. Engelli Bakım Merkezi Kapasitesindeki Artış, Yararlanıcı Sayısı 1.2.9. Toplantı Sayısı, Personel Sayısındaki Artış, Personel Eğitim Sayısı, Katılımcı Personel Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.2.10. Toplantı Sayısı, Personel Sayısındaki Artış, Personel Eğitim Sayısı, Katılımcı Personel Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.2.11. Toplantı Sayısı, İş Birliği Protokolü Sayısı 1.2.12. Gönüllü Sayısı, Gönüllülerce Hizmet Verilen Engelli Birey Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.3. Koruyucu aile sisteminin engelli çocukların ve koruyucu ailelerin gereksinimlerini de gözeterek şekilde güçlendirilmesi.	1.3.1. Koruyucu aile sistemi içerisinde yer alan engelli bireylerin ve ailelerin ihtiyaçlarının tespitine yönelik bir araştırma gerçekleştirilecektir.	1.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.3.1. Araştırma, Sonuç Raporu

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.4. Bağımsız yaşamı destekleyici hizmetler için gönüllülük çalışmalarının geliştirilip yaygınlaştırılması.	1.4.1. Sivil toplum kuruluşları ile gönüllülük sisteminin oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 1.4.2. Komşuluk ilişkisini de güçlendiren, gönül komşusu sisteminin kurulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 1.4.3. Engellilerin sadece faydalanıcı olarak değil aynı zamanda aktif gönüllüler olarak katılım sağlayabileceği gönüllülük faaliyetleri geliştirilip yaygınlaştırılacaktır. 1.4.4. Nisan 2022 tarihli Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında Gönüllülük Alanında İşbirliği Protokolü'nün ülke genelinde etkin şekilde uygulanması sağlanacaktır.	1.4.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.4.2. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.4.3. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.4.4. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.4.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.4.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.4.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.4.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.4.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı 1.4.3. Aktif Gönüllü Olan Engelli Birey Sayısı, Faaliyet Sayısı, İşbirliği Protokolü Sayısı 1.4.4. Protokol Kapsamında Gerçekleştirilen Faaliyet Sayısı, Gönüllü Sayısı, Faydalanıcı Sayısı, Yürütme Kurulu Toplantı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.5. Manevi destek programının geliştirilmesinin ve yaygınlaştırılmasının sağlanması.	1.5.1. Kurumsal bakım merkezlerinde yaşamını sürdüren engelli bireylere ve ailelerine yönelik manevi destek programı geliştirilmesi ve Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığı ile uygulanması sağlanacaktır. 1.5.2. Engelli bireyler ve ailelerine yönelik manevi destek programı geliştirilmesi ve Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığı ile uygulanması sağlanacaktır. 1.5.3. Yurt dışında görevlendirilecek din görevlilerine yönelik yapılan yurt dışı göreve hazırlık programlarında engelli bireyler ve aileleriyle iletişim yöntemleri konulu seminer verilecektir. 1.5.4. Hafızlık eğitimi almak isteyen engelli bireylere yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.5.5. Engelli bireylerin Kur'an kurslarından eğitim almalarına yönelik tedbirler alınacaktır. 1.5.6. Hac ve umre başvurusu yapan engelli bireyler için rehberlik hizmeti sağlanacaktır. 1.5.7. İşitme ve görme engelli hac ve umre yolcuları için alt yazılı ve sesli eğitim materyalleri hazırlanacaktır. 1.5.8. Engelli bireylere yönelik indirimli umre turları düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.5.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı 1.5.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı 1.5.3. Diyanet İşleri Başkanlığı 1.5.4. Diyanet İşleri Başkanlığı 1.5.5. Diyanet İşleri Başkanlığı 1.5.6. Diyanet İşleri Başkanlığı 1.5.7. Diyanet İşleri Başkanlığı 1.5.8. Diyanet İşleri Başkanlığı	1.5.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.5.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.5.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.5.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.5.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.5.6. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.5.7. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.5.8. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.5.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Manevi Destek Programı, Yararlanıcı Sayısı 1.5.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Manevi Destek Programı, Yararlanıcı Sayısı 1.5.3. Seminer Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.5.4. Düzenlenen Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 1.5.5. Toplantı Sayısı, Alınan Tedbir Sayısı 1.5.6. Rehberlik Hizmeti Alan Engelli Birey Sayısı 1.5.7. Erişilebilir Materyal Sayısı 1.5.8. Toplantı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.6. Bakım sorumluluğunu üstlenen aile bireyinin bakım yetkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması.	1.6.1. Bakım sorumluluğunu üstlenen aile bireyinin engelli bakımı konusunda yetkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.6.2. Bakım sorumluluğunu üstlenen aile bireyinin engelli bakımı konusunda sertifikalı eğitim alabilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.6.3. Engelli bakımı konusunda sertifika sahibi aile bireylerinin istihdamı yönünde çalışmalar yapılacaktır.	1.6.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.6.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.6.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.6.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.6.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.6.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.6.1. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı, Eğitim Modülü 1.6.2. Toplantı Sayısı, İş Birliği Protokolü 1.6.3. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı, Mevzuat Düzenlemesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.7. Engelli bireyler ve ailelerine yönelik bilgilendirme, danışmanlık, rehberlik ve destek hizmetlerinin güçlendirilmesi.	1.7.1. Sosyal hizmet merkezlerinde ve/veya il müdürlüklerinde aile destek birimlerinin engellilik konusunda etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.7.2. Ücretsiz aile danışmanlığı hizmet modülünün içeriğinin zenginleştirilmesi ve bu hizmetin etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.7.3. Yerel yönetimlerin kapasitelerini artırmak üzere yerel yönetimlere yönelik eğitim modülü hazırlanacak ve eğitim programları düzenlenecektir.	1.7.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.7.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.7.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği	1.7.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.7.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.7.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.7.1. Toplantı Sayısı, Hizmet İçi Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 1.7.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Güncellenen Aile Danışmanlığı Hizmet Modülü, Yararlanıcı Sayısı 1.7.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Eğitim Modülü, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı

HEDEF 2

Uzun dönemli bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.1. Bakım kalite standartlarının geliştirilmesi ve denetimlerin güçlendirilmesi.	2.1.1. Bakım kalite standartlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 2.1.2. Bakım kalite standartlarının uygulanmasını izlemeye yönelik göstergelerin oluşturulması sağlanacaktır. 2.1.3. Kalite saha gözlemcilerine yönelik eğitimler verilecektir. 2.1.4. Bakım kuruluşlarına yapılacak ödemeler ile BHKS değerlendirme sonucunun ilişkilendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	2.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı 2.1.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.1.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.1.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Bakım Kalite Hizmetleri Standartları, Mevzuat Düzenlemesi 2.1.2. Bakım Kalite Hizmetleri Standartları Göstergeleri 2.1.3. Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 2.1.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı, Mevzuat Düzenlemesi
2.2. Kurumsal bakım hizmet modelinin, sağlık ve sosyal bakımı kapsayacak biçimde geliştirilmesi.	2.2.1. Kurumsal bakım hizmetinden yararlanan engelli bireylerin ihtiyaç duydukları sağlık hizmetinin Sağlık Bakanlığı'na bağlı entegre ilçe hastaneleri aracılığıyla mahallinde verilmesi sağlanacaktır. 2.2.2. Geleceğe yönelik projeksiyonlarla bölgesel dağılım esaslı uzun dönem bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin planlanması sağlanacaktır.	2.2.1. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.2.2. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.2.1. İş Birliği Protokolü, Sağlık Personeli Sayısı, Yararlanıcı Sayısı, İlçe Hastane Sayısı 2.2.2. Çalıştay Sayısı, Değerlendirme ve Planlama Raporu

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.3. Uzmanlaşmış bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin geliştirilip yaygınlaştırılması.	2.3.1. İhtiyaç duyulan uzmanlaşmış bakım ve rehabilitasyon modellerinin incelenmesi ve ülkemize uygun olabilecek modellerin tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	2.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.3.1. İncelenen Uygulama Modeli Sayısı, Sonuç Raporu

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.4. Bakım süreçlerinde yer alan personelin nitelik ve niceliğinin güçlendirilmesi.	2.4.1. Bakım hizmeti veren kuruluşlardaki bakım personelinin mesleki yeterlilik standartlarının belirlenmesi sağlanacaktır. 2.4.2. Bakım personeline yönelik yapılacak sınavların yetkili kuruluşlarca bakım personeline yönelik hazırlanan mesleki yeterlilik standartları doğrultusunda yapılmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır. 2.4.3. Bakım kuruluşlarında görevli meslek gruplarına yönelik ihtiyaç temelli çeşitlendirilmiş eğitim programları hazırlanacak ve düzenlenecektir. 2.4.4. Bakım kuruluşlarında görevli personele vaka bazlı profesyonel süpervizyon hizmeti sunulacaktır. 2.4.5. Uluslararası standartlar ve ülke koşulları çerçevesinde asgari personel sayısı belirlenerek ihtiyacın karşılanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	2.4.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.4.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.4.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2.4.5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.4.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.4.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Meslek Standardı Sayısı 2.4.2. Toplantı Sayısı 2.4.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Eğitim Programı Sayısı, Eğitim Sayısı, Katılımcı Sayısı 2.4.4. Toplantı Sayısı, İş Birliği Protokolü Sayısı, Yararlanıcı Sayısı 2.4.5. Toplantı Sayısı, İnceleme ve Değerlendirme Raporu

HEDEF 3

Engelli bireylerin bağımsız yaşamını güçlendirmek için destek teknolojilerine ve araç-gereçlere erişimlerinin sağlanması

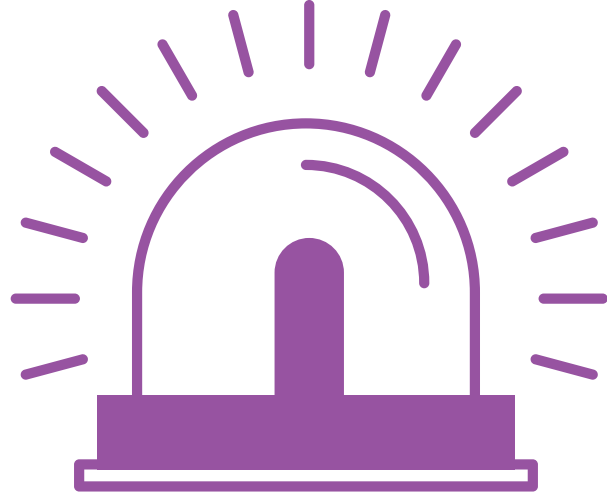
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
3.1. Yönlendirme, bireysel değerlendirme, uygun desteğin tespiti ve finansman da dâhil olmak üzere destek teknolojilerinin sunumuna ilişkin sürecin gözden geçirilerek sistemin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılması.	3.1.1. Engelli bireylerin ihtiyaç duyduğu destek teknolojileri ve yardımcı araç-gereçler belirlenirken kişinin yaşam gerekleri ve ihtiyaçlarının gözetilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 3.1.2. Sosyal güvenlik kapsamında karşılanan engelli bireylerin ihtiyaç duyduğu destek teknolojileri ve yardımcı araç gereçlerin kapsamının genişletilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır	3.1.1. Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu 3.1.2. Sosyal Güvenlik Kurumu	3.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.1.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 3.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu
3.2. Araştırma, geliştirme çalışmaları ve yenilikçi çözümlerin teşvik edilmesi.	3.2.1. Engellilik alanındaki yardımcı teknolojilerin araştırma, geliştirme ve üretim çalışmalarına yönelik sağlanan destek hibeleri artırılabacaktır. 3.2.2. Üniversitelerin engellilik alanındaki yardımcı teknolojiler konusundaki çalışmaları teşvik edilecektir.	3.2.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı 3.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler, TÜBİTAK	3.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 3.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	3.2.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 3.2.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu, İş Birliği Protokolü

HEDEF 4

Kişinin engelliliğinden kaynaklı gereksinimi olan bireysel destekler için kapsayıcı ve sürdürülebilir bir finansman sistemi kurulması

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
4.1. Bakım güvence sisteminin kurulmasına ilişkin çalışmaların yapılması.	4.1.1. Sürdürülebilir bir bakım finansman sistemine ilişkin mevcut durum analizi yapılacaktır. 4.1.2. Sürdürülebilir bir bakım finansman sistemine ilişkin hizmet ihtiyaç analizi yapılacaktır. 4.1.3. Ülkemizin özgün koşullarını dikkate alan sürdürülebilir bir bakım finansman modelinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 4.1.4. Belirlenen bakım finansman modelinin hayata geçirilmesine ilişkin gerekli mevzuat düzenlemelerine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	4.1.1. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu 4.1.2. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu 4.1.3. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu 4.1.4. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu	4.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 4.1.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	4.1.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 4.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 4.1.3. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu, Finansman Modeli 4.1.4. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu, Mevzuat Düzenlemesi Taslağı

AFET ve İNSANİ BAKIMDAN ACİL DURUMLAR

*Engellilik kapsayıcı afet ve insani bakımdan
acil durumların yönetimi,
herkes güvende olana kadar kimse güvende
değildir anlayışına dayanır.*

AMAÇ

Afet ve insani bakımdan acil durumlarda engelli bireyler açısından içermeci koruma ve müdahale anlayışını güçlendirmek

Günümüzde afetler ve insani bakımdan acil durumlarda, korunma ve güvenliğin sağlanması herkes için olduğu gibi engelli bireyler için de öncelikli tedbirlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda, engelli bireyler için afet ve insani bakımdan acil durumların ortaya çıkardığı risklere karşı hazırlayıcı ve koruyucu hizmetlere erişimde fırsat eşitliğinin sağlanması yaşamsal önemdedir.

Engelli bireyler; afet öncesi, sırası ve sonrasında karşılaştıkları fiziksel, çevresel ve sosyal engeller nedeniyle genellikle daha ağır kayıplar yaşamaktadır. Bu durum çoğunlukla engelli bireylerin afet ve acil durumlara ilişkin risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarının dışında bırakılmalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin tüm planlamaların engelli bireyler açısından içermeci bir anlayışla geliştirilmesinin yanı sıra; veri toplama, risk değerlendirme ve afet riski azaltma planlarının hazırlık çalışmalarında engelli bireyler ve onları temsil eden sivil toplum kuruluşları ile etkili bir iş birliği yapılmasını da gerektirmektedir. Afet ve insani

bakımdan acil durumlar öncesindeki bilgilendirme ve planlama çalışmaları ile sonrasındaki yeniden inşa, yeniden yerleşim ve rehabilitasyon çalışmalarının engelli bireylerin özel gereksinimlerine uygun ve erişilebilir biçimde gerçekleştirilmesi, engelli bireylerin toplumun diğer bireyleriyle eşit ve tam bir şekilde afetlerden ve insani bakımdan acil durumlardan korunma haklarının sağlanmasının temel unsurlarıdır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarının engelli bireyler açısından içermeci bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarının engelli bireyler açısından içermeci ve sürdürülebilir bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin planlamaların uluslararası standartlar çerçevesinde engelli bireyler açısından içermeci bir anlayışla geliştirilmesi.	1.1.1. Afet ve insani bakımdan acil durumlarda engelli bireyler açısından engel durumları gözetilerek alınması gereken tedbirlere ilişkin iyi uygulama örnekleri araştırılarak raporlanacaktır. 1.1.2. Uluslararası standartların ülkemizde uygulanabilmesine yönelik etki ve boşluk analizi yapılarak sonuçları taraflarla paylaşılacaktır. 1.1.3. Afet ve insani bakımdan acil durumlarda engelli bireyler açısından engel durumları gözetilerek alınması gereken tedbirler konusunda ulusal mevzuat taraması yapılarak mevzuatın güçlendirilmesine yönelik revizyon çalışması yapılacaktır. 1.1.4. Afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin veri toplama, risk değerlendirme ve afet riski azaltma planlarının hazırlık çalışmalarında engelli bireylerin temsili güçlendirilecektir. 1.1.5. Afet ve acil durumlarda, bakım kuruluşlarında engellilik kapsayıcı önlemlerin uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 1.1.6. Afet ve acil durumlarda alınması gereken engellilik kapsayıcı tedbirler konusunda bakım kuruluşlarında görevli personel ile evde bakım aylığı alan engelli bireylerin ailelerine yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 1.1.7. Okullarda afet ve insani bakımdan acil durumlarda alınması gereken engellilik kapsayıcı tedbirlere ilişkin olarak okul yönetimi, öğretmenler ve öğrencilere yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 1.1.8. Üniversitelerde afet ve insani bakımdan acil durumlarda alınması gereken engellilik kapsayıcı tedbirlere ilişkin olarak üniversitelere yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 1.1.9. İşyerlerinde afet ve acil durumlarda alınması gereken engellilik kapsayıcı tedbirlerin belirlenmesine yönelik çalışma yapılacaktır.	1.1.1. AFAD, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı 1.1.2. AFAD, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı 1.1.3. AFAD, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı 1.1.4. AFAD, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı 1.1.5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, AFAD, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı 1.1.6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1.1.7. Milli Eğitim Bakanlığı 1.1.8. Üniversiteler 1.1.9. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.6. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.7. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.8. Yükseköğretim Kurulu, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.1.9. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. İncelenen Uygulama Modeli Sayısı, Sonuç Raporu 1.1.2. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Sonuç Raporu 1.1.3. Toplantı Sayısı, Taranan Mevzuat Sayısı, Önerilen Mevzuat Düzenlemesi Sayısı 1.1.4. STK Katılımlı Toplantı Sayısı, Katılımcı STK Sayısı 1.1.5. Toplantı Sayısı, Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti Sayısı, Alınan Tedbir Sayısı 1.1.6. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, sosyal medya içeriği, kamu spotu, broşür vs.) Sayısı 1.1.7. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, sosyal medya içeriği, broşür vs.) Sayısı 1.1.8. Bilgilendirme ve Farkındalık Faaliyeti (toplantı, seminer, sosyal medya içeriği, broşür vs.) Sayısı 1.1.9. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Afet ve insani bakımdan acil durumlar sonrasında uygulanacak yeniden inşa, yeniden yerleşim ve rehabilitasyon çalışmalarının engelli bireylerin özel gereksinimlerine uygun ve erişilebilir biçimde gerçekleştirilmesi.	1.2.1. Afet ve insani bakımdan acil durumlar sonrası yeniden inşa, yeniden yerleşim ve rehabilitasyon çalışmalarında engellilik kapsayıcı uygulamaların belirlenmesine yönelik ihtiyaç analizi yapılacaktır.	1.2.1. AFAD, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı	1.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. Toplantı/Çalıştay Sayısı, Rapor Sayısı

ULUSAL UYGULAMA VE İZLEME

*Ülkemizin Engelsiz Vizyon'unun
hayata geçmesi için tüm tarafların temel önceliği;
güçlü koordinasyon, bütüncül politika ve ayrıştırılmış veri
anlayışını benimsemektir.*

AMAÇ

Koordinasyon anlayışını ve veriye dayalı izleme kapasitesini güçlendirmek

Ülkemizde son yıllarda artan bir farkındalık ile engelli bireylere yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Engelli bireylerin toplumsal bütünleşmelerini sağlamak üzere bu çalışmaların ortak bir payda ile şekillenip daha sistematik ve izlenebilir hale getirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyaçtan hareketle; engelli bireylerin diğer bireylerle birlikte tüm haklardan yararlanabilmelerini temin etmek açısından devletin topyekûn yaklaşımını ortaya koyarak ortak bir yol haritası olacak Engelsiz Vizyon Belgesi, ilgili tüm tarafların iş birliği ile hazırlanmıştır. Söz konusu belge ülkemizde engelli bireylerin haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda yasal, kurumsal ve uygulamaya yönelik yapılması gerekenlere ışık tutacak bir üst politika belgesidir.

Benimsediğimiz vizyon ve bu vizyon doğrultusunda belirlenen amaç ve hedeflere ulaşılması, ülkemizdeki yaklaşık 5,6 milyon engelli bireyin yaşamında karşılık bularak kendini gösterecektir. Mümkün olduğu kadar

çok yönlü bir şekilde erişilebilir olan ve tüm dezavantajlı grupları da içeren bir toplum yapısı oluşturmak üzere başta politika yapıcılarının ve uygulayıcıların kararlılık göstermesi gerekmektedir. Toplumun tüm taraflarınca hak temelli ve kalkınma odaklı yaklaşımın benimsenmesi ancak ve ancak bu kararlılık ile sağlanacaktır. Bu noktada tüm kamu kurum ve kuruluşları ile konuyla ilgili odak kurum olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne kendi görev alanlarında önemli sorumluluklar düşmektedir.

Bu sorumlulukların ilki tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından politika ve uygulamaların bu Vizyon doğrultusunda katılımcı ve güçlü bir koordinasyon anlayışıyla geliştirilmesidir. Diğerisi ise bu politika ve uygulamaların engelli bireylerin hayatına yansıma düzeyini izlemek üzere veri ve istatistiklerin oluşturulmasıdır. Bilindiği üzere; engellilik alanındaki veri yetersizliği, engelli bireylerin haklarının gerçekleştirilme

ve hizmetlerden yararlanma düzeylerinin değerlendirilmesine imkân vermemektedir. Bu kapsamda engelli bireylere ilişkin hak temelli ve kalkınma odaklı yaklaşımın uygulamaya yansımaları sağlayacak politikaların geliştirilmesine dayanak oluşturacak veri ve istatistiklere gereksinim duyulmaktadır. Ulusal politikaların engellilik boyutunu kapsamaları ancak bilgi toplama ve bilginin sürdürülebilirliğinin sağlanması ile mümkündür.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile engellilik alanında politika oluşturma ve izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla koordine edilmesi ve engelli bireylere ilişkin veri toplamanın yanı sıra, sunulan hizmetlerin niteliğine ilişkin veri sağlanması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Politika oluşturma ve uygulamanın izlenmesine yönelik veri ve istatistiklerin geliştirilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.1. Genel araştırmalar aracılığıyla engellilik ayırımında veri toplanması ve karşılaştırılabilir istatistiklerin oluşturulması.	1.1.1. Engelli istatistiklerinin derlenmesine olanak sağlayabileceği öngörülen saha çalışmalarına engellilik modülünün entegre edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	1.1.1. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	1.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.1.1. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.2. Sektörel bazda idari kayıtlar aracılığıyla engellilik ayırımında verilerin geliştirilmesine, güçlendirilmesine ve paylaşılmasına yönelik çalışmalar yapılması.	1.2.1. Kurumların üst düzey temsilcilerinin katılımıyla engellilik verileri konusunda bir toplantı yapılacaktır. 1.2.2. Sektörel bazda yapılacak odak toplantılarla mevcut idari kayıt sistemi içerisindeki engellilik ayırımındaki veriler tespit edilecektir. 1.2.3. Sektörel bazda mevcut idari kayıt sistemleri içerisinde engellilik ayırımında veri olmayan kurumlarda engellilik ayırımında veri toplanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 1.2.4. Sektörel bazda mevcut idari kayıt sistemleri içerisinde engellilik ayırımında veri olan kurumlardaki mevcut sistemler geliştirilecek ve güçlendirilecektir. 1.2.5. Sektörel bazda mevcut idari kayıt sistemi içerisinde engellilik ayırımında elde edilen istatistiklerin paylaşılması sağlanacaktır.	1.2.1. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları 1.2.2. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları 1.2.3. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları 1.2.4. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları 1.2.5. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	1.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.2.5. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.2.1. Toplantı Sayısı, Sonuç Raporu 1.2.2. Odak Toplantı Sayısı, Tespit Edilen Ayrıştırılmış Veri Sayısı 1.2.3. Toplantı Sayısı, Ayrıştırılmış Veri Sistemi Sayısı 1.2.4. Toplantı Sayısı, Geliştirilen Ayrıştırılmış Veri Sistemi Sayısı 1.2.5. Toplantı Sayısı, Paylaşılan Veri Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.3. Bağımsız izleme ve denetleme kurumlarına yapılan başvurulara ilişkin verilerin engellilik ve konu temelinde ayrıştırılmış olarak toplanması ve sunulmasına yönelik çalışmaların yapılması.	1.3.1. Bağımsız izleme ve denetleme kurumlarının temsilcilerinin katılımıyla engellilik verileri konusunda mevcut durumu tespit etmek için odak toplantı yapılacaktır. 1.3.2. Bağımsız izleme ve denetleme kurumlarına yapılan başvurulara ilişkin verilerin engellilik ve konu temelinde ayrıştırılmış olarak tutulması ve paylaşılması konusunda çalışmalar yapılacaktır.	1.3.1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu 1.3.2. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu	1.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 1.3.2. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.3.1. Odak Toplantı, Mevcut Durum Raporu 1.3.2. Toplantı Sayısı, Paylaşılan Veri Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.4. Engelli bireylerin karşılaştığı sorunların tespit edilmesine yönelik sektörel bazda araştırmalar yapılması.	1.4.1. Türkiye Bakım Araştırması yapılacaktır.	1.4.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.4.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.4.1. Türkiye Bakım Araştırması, Sonuç Raporu

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.5. Veri ve istatistiklerin erişilebilir biçimlerde engelli bireylerin erişimine açık hale getirilmesi.	1.5.1. Kurumların engelli bireylere sundukları hizmetlere ilişkin istatistikler kurumların web sayfalarında erişilebilir olarak yayınlanacaktır.	1.5.1. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	1.5.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.5.1. Toplantı Sayısı, Erişilebilir Biçimlerde Veri Sunan Kurum Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
1.6. Veri ve istatistiklerin oluşturulma sürecine engelli bireylerin katılımının sağlanması.	1.6.1. Veri ve istatistik konusunda yapılacak çalışmalar engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilecektir.	1.6.1. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	1.6.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	1.6.1. STK Katımlı Toplantı Sayısı, Katılımcı STK Sayısı

HEDEF 2

Politika oluşturma ve izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla koordine edilmesi

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.1. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu'nun yeniden yapılandırılarak güçlendirilmesi.	2.1.1. 2021/23 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesine dayanarak kurulan Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu bünyesinde oluşturulan çalışma ve alt çalışma gruplarının aktif bir şekilde faaliyet göstermesi sağlanacaktır. 2.1.2. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme il ve ilçe kurullarının kurulmasına ilişkin yönetmelik hazırlanacaktır.	2.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu Üyesi Kurum ve Kuruluşlar 2.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.1.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.1.2. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu Üyesi Kurum ve Kuruluşlar, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.1.1. Toplantı Sayısı, Rapor Sayısı 2.1.2. Yönetmeliğin Yayımlanması
Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.2. Engelli bireyleri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının politika oluşturma, uygulama ve izleme süreçlerinin tarafı olma rollerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması.	2.2.1. Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin Ulusal Raporlama süreçlerine engelli bireylerin etkili katılımı sağlanacaktır.	2.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2.2.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.2.1. STK Katılımlı Toplantı Sayısı

Eylem Alanı	Faaliyetler	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Göstergeler
2.3. Vizyon Belgesi'nin eylem planları ile uygulanarak izlenmesi	2.3.1. Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı İzleme ve Değerlendirme Grubu'nun çalışma usul ve esaslarına ilişkin yönerge hazırlanacaktır. 2.3.2. Eylem Planı'nın izlenmesine ilişkin olarak her bir politika alanında bilgi ve verilerin sorumlu taraflarca girilebileceği web tabanlı bir modül oluşturulacaktır. 2.3.3. İzleme ve Değerlendirme Grubu tarafından 6 ayda bir web tabanlı modül aracılığıyla toplanan bilgi ve verilere dayalı olarak her bir politika alanında izleme ve değerlendirme raporu hazırlanacak ve Kurul Sekretaryasına sunulacaktır. 2.3.4. Her bir politika alanını kapsayan ana rapor Kurul Sekretaryası tarafından hazırlanacaktır.	2.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu Üyesi Kurum ve Kuruluşlar 2.3.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu Üyesi Kurum ve Kuruluşlar 2.3.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu Üyesi Kurum ve Kuruluşlar 2.3.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu Üyesi Kurum ve Kuruluşlar	2.3.1. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.2. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.3. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları 2.3.4. Engellilik Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları	2.3.1. Yönergenin Yayımlanması 2.3.2. Toplantı Sayısı, Web Tabanlı Modülün Oluşturulması 2.3.3. Bilgi ve Veri Sağlayan Kurum ve Kuruluş Sayısı, Rapor Sayısı 2.3.4. Ana Raporun Yayınlanması

UYGULAMA YÖNTEMİ

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde belirlendiği üzere Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın temel uygulama yöntemi;

- Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının politika, program ve hizmetlerine ilişkin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde engellilik konusunu hak temelli bir yaklaşımla gözetmeyi, politikaların etkinlik ve verimliliğini engelli bireyler açısından ortaya koyan değerlendirmeler yapmayı, gerekli bütçeyi tahsis etmeyi ve engellilik açısından ayrıştırılmış verileri sağlamayı gerektiren **anaakımlaştırma**;
- Engelli bireylerin engel durumlarının çeşitliliğine ve düzeyine bağlı olarak farklılaşan ihtiyaçları için gerekli tedbirlerin alınması ve düzenlemelerin yapılmasını öngören çift yönlü yaklaşım;
- Etkili **koordinasyon** ve çok taraflı **iş birliği** ile temsilci kuruluşları aracılığı ile **engelli bireylerin katılımı**dır.

Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın tarafları; tüm kamu kurum ve kuruluşları ile engellilik alanında faaliyet gösterenler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, özel kuruluşlar ve üniversitelerdir.

2030 Engelsiz Vizyon'un hedeflerine ulaşılabilmesi amacıyla gerçekleştirilecek Eylem Planı'nın uygulanmasının teşvik edilmesi ve izlenmesine ilişkin koordinasyon görevi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülecektir.

İlgili koordinasyon faaliyetleri katılımcı, şeffaf ve adil bir yaklaşım çerçevesinde; açık iletişim kanalları ve etkin araçlar kullanılarak gerçekleştirilecektir.

Sivil toplum kuruluşlarının eylem planında belirtilen hedeflere yönelik olarak birbirleriyle iş birliği içerisinde ortaya koyacakları çalışmalar özendirilecektir.

İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nda; 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nin **8 amacı** altında yer alan **31 hedefe** yönelik **107 eylem alanı** için **2023-2025** yıllarında gerçekleştirilecek **275 faaliyet** belirlenmiştir.

Engelli bireylerin haklarının korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için; **güçlendirilerek yeniden yapılandırılan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının ve en yüksek temsil gücünü haiz 2 sivil toplum kuruluşunun üst düzey temsilcilerinden oluşan Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu**, ülkemizde engellilik alanında odak kurum olan **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı** koordinasyonunda, faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, izlenmesi ve raporlanmasından sorumlu olacaktır.

Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu çatısı altında oluşturulan **Engelli Hakları İzleme Çalışma Grubu** temsilcileri tarafından eylem planı kapsamında sorumlu oldukları faaliyetlere ilişkin bilgi ve veriler web tabanlı modüle işlenecektir.

Engelli Hakları İzleme Çalışma Grubu temsilcileri tarafından toplanan bilgi ve verilere dayalı olarak **6 ayda** bir her bir politika alanında izleme ve değerlendirme raporu hazırlanarak **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı**'na sunulacaktır.

Her bir politika alanını içeren **ana rapor Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanarak yayınlanacaktır.**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI